

Resperger István–Kiss Álmos Péter–Somkuti Bálint:

GERILLAHARC A BETONDZSUNGELBEN

Rezümé:

Ahogy a világ urbanizálódik, számos felkelő mozgalom követi a vidéki lakosságot a városokba. A biztonsági erők kénytelenek követni a gerillákat. Föl kell készülniük arra, hogy a gerillákkal a nagyvárosok nyomornegyedeinek sikátoraiban, zsúfolt tömegközlekedési eszközökön, és forgalmas piacokon kell megküzdeniük, jelentős járulékos veszteségek és károk nélkül. Ugyanakkor az ellenőrzésük alatti teret kormányozniuk és igazgatniuk kell. Mindez számos különleges képességet kíván a biztonsági erőktől, megköveteli az alakulatok szervezeti struktúrájának módosítását és mindenképpen megköveteli bizonyos harcászati és hadműveleti elvek módosítását.

Kulcsszavak:

városi gerilla, városi terrorizmus, városi felkelés, felkelés elleni műveletek

Resperger, István – Kiss, Álmos Péter – Somkuti, Bálint:

GUERRILLA WAR IN THE CONCRETE JUNGLE

Abstract:

With the world's increasing urbanization many insurgent movements have followed the rural populations into the cities. The security forces have no choice: they must also follow, and prepare themselves to meet the guerrillas in the rabbit-warrens of city slums, on crowded public transport, and in busy market places, and defeat them without causing significant collateral casualties and damage. At the same time, they must administer and govern the space under their control. This requires a lot of special skills among the security forces, requires adjustments in the organization of the forces themselves, and absolutely demands the modification of certain tactical and operational principles.

Key words:

urban guerrilla, urban terrorism, urban insurgency, counterinsurgency

Városiasodó világ

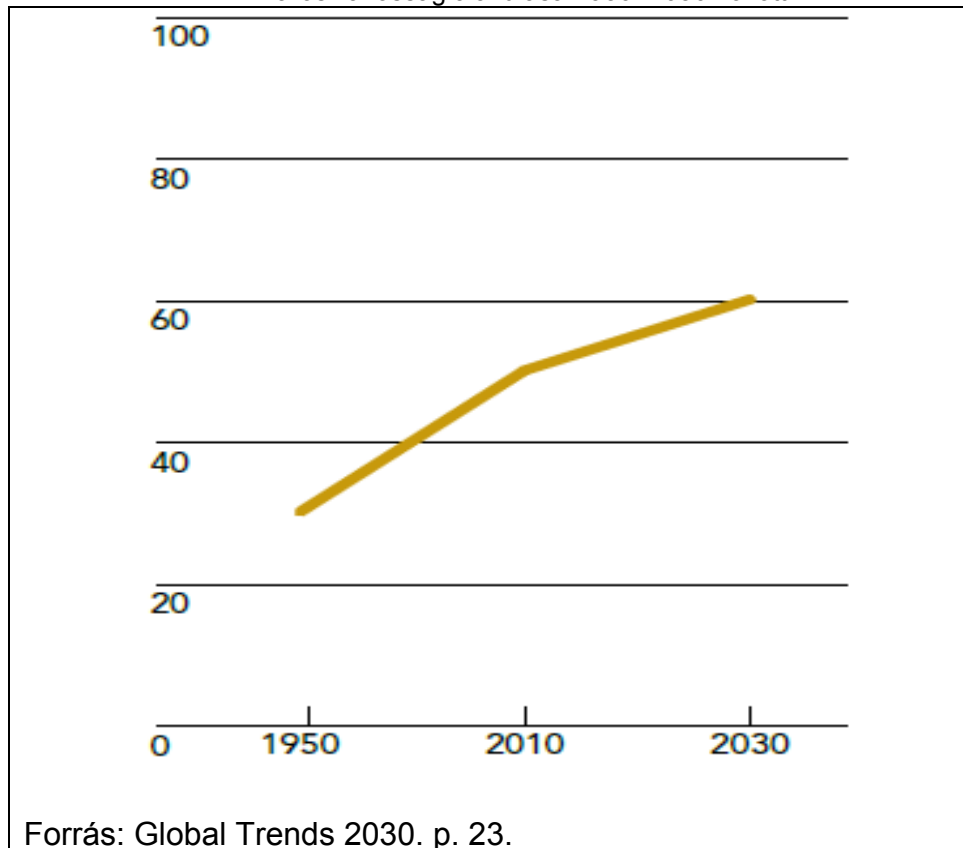
Négy évvel ezelőtt megjelentetett, a városi gerillaharcot elemző tanulmányában dr. Kőszegvári Tibor vezérőrnagy megállapítja, hogy a „... *gerillaharc a 20. századig a rejtőzést és a menekülést biztosító térségekben, az erdőkben és a hegyek között elhelyezkedő bázisokon felkészülő népi felkelők általánosan elfogadott és alkalmazott módszere és eljárása volt. Spartacus gladiátorok vezette rabszolga serege, Budai Nagy Antal, Dózsa György, és Esze Tamás paraszti hadai, a francia megszállók ellen harcoló spanyolok, Mao Ce-tung, Giap tábornok és Fidel Castro gerilla csapatai mind a ritkán lakott területeket választották, ahol volt idő és hely a gerillaküzdelemre való felkészüléshez.*”¹ E megállapítást kiegészíthetjük azzal, hogy egészen a 20. század második feléig a lázadóknak nem is igazán volt más

---

¹ KŐSZEGVÁRI Tibor: Gerilla-hadviselés a városokban. *Hadtudomány* 2009/1–2. pp. 63–71.

lehetőségük: a kormányerők számára a városi felkelések leverése – nagyon kevés kivételtől eltekintve – könnyen végrehajtható rutinfeladat volt.²

1. ábra
A városi lakosság alakulása 1950–2030 között.

Mao Ce-tung felismerte és tudomásul vette e történelmi tényt: az 1920-as és '30-as évekbeli Kína körülményeire optimalizált gerillaháború-elmélete szerint a forradalmat az öntudatra ébredt, mozgósított parasztság valósítja meg. A parasztok a városoktól távoli, ritkán lakott, és a kormányerők számára nehezen elérhető vidékeken gerilla csapatokat szerveznek; először meghódítják a falvakat és lassan hadsereggé erősödve fokozatosan körülzárják a városokat; amikor az erőegyensúly számukra kedvezően alakul, nyílt ütközetekben megverik a kormány reguláris erőit és megragadják az államhatalmat.³ E modellt (a helyi körülményeknek megfelelő módosításokkal) sikeresen alkalmazták a kínai, vietnami, laoszi és kambodzsai kommunisták, és egyes afrikai és latin-amerikai felkelő mozgalmak. Bár e mozgalmaknak többnyire volt kisebb-nagyobb városi összetevője, az inkább csak kiegészítő, támogató szerepet játszott (ti. információkat szerzett, pénzforrásokat gyűjtött, propaganda-tevékenységet folytatott, kapcsolatot tartott a nemzetközi

² TAW, Jennifer M. – HOFFMAN, Bruce: *The Urbanization of Insurgency – The Potential Challenge to US Army Operations*. Santa Monica CA, RAND Corporation, 1994. p. ix. és BELL, Jeremy, *Urban Insurgencies: A Study of its Effectiveness and its Future*, Hawai'i Pacific University, Honolulu, 2008. pp. 5–6.

³ MAO Tse-Tung: *On Guerrilla Warfare*. Quantico VA, USMC, 1989. pp. 94–115., és TABER, Robert: *The War of the Flea – A Study of Guerrilla Warfare Theory and Practice*, St Albans, Paladin, 1965, pp. 45–72.

világgal stb.), de a harc nagyrészt a városokon kívül, az erdőkben, hegyekben zajlott, ott dőlt el, hogy a forradalom sikeres lesz-e vagy sem. Fidel Castro és „Che” Guevara (a latin-amerikai társadalmi, gazdasági és politikai körülményekre optimalizált) *foco*-elmélete is elsősorban a vidéki lakosságot tekintette a forradalom társadalmi bázisának, és az esőerdővel borított, nehezen járható hegyvidéken kereste a győzelmet.⁴

Az elmúlt kb. 50 év eseményei azt mutatják, hogy e helyzet mára gyökeresen megváltozott. A sivatagból, hegyvidékről, esőerdőből induló felkelések nagyrészt megrekedtek a sivatag, a hegyek, az esőerdő peremén. Ugyanakkor, mint Kőszegvári professzor folytatja, megjelent „... a városi gerilla, aki jelentősen különbözik a korábbi népi felkelő harcostól, mert nem az erdős-hegyes terepen, hanem a városok épületei és rejtőzést lehetővé tevő csatornahálózata, pincéi, és katakombái között készül fel a kitűzött politikai cél: a fennálló hatalom megdöntését, vagy a megszálló idegen erők kiűzését lehetővé tevő gerillaküzdelem megszervezésére és sikeres végrehajtására.”⁵

A gerilla sokkal inkább a kényszerítő körülmények hatására, semmint saját jószántából költözik a városba: az ENSZ adatai szerint 1960-ban a világ népességének egyharmada, 2010-ben már valamivel több, mint fele élt városokban, és 2050-re a városiak és vidékiek közötti arány valószínűleg már kétharmad-egyharmad lesz.⁶

E demográfiai változás fokozatosan megfosztja a gerillát természetes társadalmi környezetétől, a vidéki lakosságtól, ahol eddig rejtekhelyet, ellátást és információt kapott, és új embereket tudott toborozni. Ha folytatni akarja harcát a kormány vagy az idegen megszálló ellen, kénytelen követni a vidéki lakosságot a városokba.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy városi felkelések önmagukban semmivel nem sikeresebbek, mint a tisztán vidékiek. Csak azok a felkelő mozgalmak bizonyulnak igazán sikeresnek, amelyek integrálják a vidéki és városi összetevőket, kihasználják mind a vidéki, mind a városi környezet előnyeit, és képesek reguláris erővé fejlődni. Ezt a stratégiát választotta az al-Qaida Irakban (AQI) 2004–2006-ban, Bagdad környékén. Ennek megfelelően a kormány számára sem lehet az egyetlen cél a városi felkelés elfojtása: integrálni kell a városi és vidéki felkelés elleni műveleteket.

David Petraeus, Aboud Qanbar és Raymond Odierno tábornokok Bagdadi Biztonság terve (Baghdad Security Plan – Fardh al-Qanoon) azért járt sikerrel, mert

---

⁴ Mao elmélete és a *foco* között a döntő különbség a harc politikai és katonai elemeinek egyensúlyában van. Castro nem tekinti nélkülözhetetlennek a nép előzetes politikai mozgósítását és támogatásának megnyerését. Szerinte egy mindenre elszánt, harcos gerillacsoport (a *foco*) a társadalomban már létező sérelmek és igazságtalanságok fölerősítésével és katonai sikerekkel mozgósítani tudja a népet és meg tudja szerezni támogatását. GUEVARA, Ernesto "Che": *Guerrilla Warfare*. University of Nebraska Press, Lincoln NE, 1998. 978-0-8032-7075-6, pp. DEBRAY, Régis: *Forradalom a forradalomban – Fegyveres harc és politikai harc Latin-Amerikában*. (kiadási adatok nélkül) pp. 37–39., TABER: i.m., pp. 27–44.

⁵ KŐSZEGVÁRI, uo. E változás természetesen nem pontosan 50 esztendővel ezelőtt és nem egyik napról a másikra történt: egy több évtizedes folyamat eredménye, melynek első jelei már a 20. század első évtizedeiben megfigyelhetők voltak. Az első világháborút követő szabadságharcuk során például az írek sikerrel alkalmazták a városi gerillaharc eljárásait. Különösen figyelemreméltó az Ír Köztársasági Hadsereg (Irish Republican Army – IRA) az ír felkelők földalatti fegyveres szervezete) egyszerűen csak „Raj” (Squad) nevet viselő alakulatának tevékenysége 1919 és 1921 között Dublinban és környékén. Lásd: DWYER, T. Ryle: *The Squad and the Intelligence Operations of Michael Collins*. 2004. Mercier Press, Cork, ISBN-10: 1856354695.

⁶ United Nations Population Division, <http://esa.un.org/unup/> (letöltve 2011. 05. 15).

integrálni tudták a fővárosban és a környező tartományokban folyó felkelés elleni műveleteket.

A városi és vidéki harc e nélkülözhetetlen szinergiáját a brazil forradalmár, Carlos Marighella, már az 1960-as években felismerte: „... a gerillaharcnak csak akkor lesz döntő szerepe a forradalmi háborúban, ha munkások és parasztok fegyveres szövetsége megszilárdul és azt a diákok is támogatják. E szövetség, mely növekvő tűzerővel rendelkezik, szilárd alapokat teremt a gerillaháborúnak és biztosítja sikerét. A proletárok, parasztság és a középosztály csoportjainak fegyveres szövetsége a győzelem kulcsa.”⁷

A forradalom stratégiai területét Marighella is a vidéki környezetben látta, de – a brazil parasztok maradisága, korlátozott politikai öntudata következtében – mégis a kis létszámú városi gerilla csoportok összehangolt tevékenységét tekintette a katonai diktatúra elleni harc katalizátorának.⁸ E *foco* csoportok sikereinek kellett meggyőzniük a parasztságot, hogy csatlakozzon a diktatúra és a földbirtokosok (latifundarios) elleni harchoz. Rövid és kudarccal záródó gerilla karrierje⁹ ellenére Marighellát tekinthetjük a városi gerillaharc prófétájának: írásai jelentős befolyást gyakoroltak számos európai gerilla mozgalomra.¹⁰

Város és biztonság

A város egyik alapfunkciója már a történelem hajnalán is a védelem volt: stratégiai jelentőségű erődítés, mely megvédi az országot az idegen hódítóktól; biztos menedék, mely megvédi a polgárokat és a környék népét az idegen támadók fosztogatásaitól, de garantálja a polgárok személyes biztonságát és tulajdonukat a város saját bűnözőivel és lázongó csőcselékével szemben is. Általában az utóbbi volt a fontosabb feladat. A várost övező védművek megépítése és karbantartása nagyon költséges volt ugyan, de akár évtizedeken át is el lehetett hanyagolni. Még a legerősebb hatalom számára is óriási kihívás volt egy várost ostrommal bevenni; mialatt az ostromló felkészült rá, a város is föl tudott készülni, készleteket halmozott föl, segítséget hívott, megerősítette védműveit, csapatokat toborzott.

A tolvajok, rablók és az éhező szegények, akik nap, mint nap a város falain belül voltak, csak az alkalomra lestek, hogy lecsapjanak egy vigyázatlan polgárra, kifosszanak egy gyengén őrzött házat, vagy tömeges utcai zavargások során kifosszák egy egész városnegyed üzleteit. Az elfogadható közbiztonság és stabilitás fenntartására érdekében az évszázadok során a városi hatóságok kidolgoztak számos eljárást. Ezek lényege: jogi, adminisztratív és fizikai ösztönző és kényszerítő eszközökkel ellenőrizni, korlátozni, befolyásolni és szabályozni a polgárok életét, tevékenységét, mozgását, magatartását, és büntetni a jogsértő magatartást – vagyis

⁷ MARIGHELLA, Carlos: „Problems and Principles of Strategy” in MARIGHELLA. Carlos: For the Liberation of Brazil. 1971, Penguin books Ltd, Harmondsworth, p. 49.

⁸ MARIGHELLA, uo. pp. 46–49.

⁹ A városi gerillaharc e modern teoretikusa nem mondhat magáénak olyan sikereket mint Mao és Castro, akik győztes csapatok élén foglalták el Kínát illetve Kubát, és elméleteiket később több hadszíntéren sikerrel alkalmazták. Marighella 1967 szeptemberben szakított a brazil Kommunista Párttal; 1968 februárban hozta létre a Nemzeti Felszabadítási Akció (Ação Libertadora Nacional – ALN) nevű gerilla csoportját; 1969 júniusában jelentette meg a városi gerilla harcról alkotott elméletének rövid összefoglalóját (Mini-Manual do Guerrilheiro Urbano - A városi gerilla kézikönyve); hat hónappal később a brazil rendőrség egyik különleges alakulata egy leszállásban megölte; a következő néhány hónap során a hatóságok az ALN-t is felszámolták.

¹⁰ Például a német Rote Armee Faktion és az olasz Brigate Rosse.

a kontrol, az ösztönzők és a kényszer dinamikus egyensúlya. A technológia fejlődésével és a társadalmi kapcsolatok és szokások változásával az eljárások is változnak és fejlődnek, de alapelveik ma éppúgy érvényesek, mint a 13. században. A ma divatos „politikai korrektség” doktrína következtében egyes eljárások alkalmazása nehézségekbe ütközik, másokat valamennyire módosítani kell, megint másokat elég csak átnevezni. És persze vannak eljárások, melyeknek még a nyílt megvitatása is komoly akadályokba ütközik, de akár beszélünk róluk, akár nem, nap, mint nap találkozunk velük.

A városi biztonság kulcsa a hatóságok rendelkezésére álló *információ*. A modern európai állam tudni akarja, hogy ki hol lakik, ki hol alszik (esetleg azt is, hogy kivel); kinek van fegyvere, és az milyen típusú; melyik ingatlanok, gépkocsinak, üzleti vállalkozásnak most ki a tulajdonosa, és kik voltak a tulajdonosai korábban. Ennek érdekében minden közigazgatási intézmény és minden állami szerv megszállottan gyűjti az adatokat az állampolgárokról immár több száz éve. De a közigazgatástól és államtól független szervezetek és intézmények (például a munkaadók, magánszervezetek, egyházak, tudományos társaságok, szakszervezetek, üzleti és szakmai kamarák, sportklubok, fitness-termek, politikai pártok, internet szolgáltatók, marketing cégek és jótékony intézmények stb.) ugyanilyen megszállottan gyűjtenek adatokat.

Az állandó és jól látható *rendészeti jelenlét* –, ami Európában az ókori városállamoktól¹¹ kezdve egyre nagyobb szerepet kapott, – a bűnmegelőzésnek és a közbiztonság fenntartásának egyik alapvető eszközévé vált.¹² A rendőrőrsök és a gyakran, de kiszámíthatatlan időközökben, váratlanul megjelenő rendőrrjárőrök nem félelmetes külsejükkel, gyakori fegyverhasználattal vagy brutalitásukról terjedő hírekkel tartják fenn a közbiztonságot, hanem egyszerűen azzal, hogy a helyszínen vannak, láthatóak, megfigyelnek, és ha szükséges intézkednek. A visszatartó erő mellett a rendőrőrsök és járőrök állandó jelenléte hozzájárul a hatóságokba vetett bizalom növekedéséhez.¹³

A rendészeti tevékenység egyik fontos alkotó eleme az információgyűjtés a bűnöző és „felforgatóknak” tartott ellenzéki elemekről. A beépített ügynökök, besúgók, provokatív ügynökök alkalmazásával, megfigyeléssel, lehallgatással a rendészeti szervek fel tudják térképezni, nyomon tudják követni, és szükség esetén megelőző intézkedésekkel semlegesíteni tudják a hatalom birtokosai szempontjából veszélyesnek tekinthető szervezeteket és személyeket.

A közigazgatás és a kritikus infrastruktúra (és egyre gyakrabban magántulajdonban levő irodaépületek és üzleti központok) védelmét szolgálja az ún. *biztonsági építészet*. E létesítményeket kis létszámú biztonsági erők is ellenőrizni tudják, amelyek megakadályozhatják akár a belépést is. Mindenkit szemmel tartanak a belső TV-hálózatok felhasználásával és felfigyelnek a nemkívánatos elemekre; a mozgólépcsőket és felvonókat egy központi vezérlő helyiségből le lehet állítani;

¹¹ Athénban szkíta íjászok (városi tulajdonában levő idegen rabszolgák), Rómában a városi cohortok (cohortes urbanae) és a városi őrség (vigiles urbani) vigyáztak a közbiztonságra. Az amszterdami Rijksmuseum őrzi Rembrandt Éjjeli őrzőjét, amely egy 17. századi városi milícia tagjait mutatja, amint éjjeli szolgálatra készülnek.

¹² Európában ma a bűnmegelőzésnek és a közbiztonság fenntartásának *egyetlen* eszköze a hatósági jelenlét: a fegyveres állampolgártól rettegő kormányok fokozatosan megfosztották a társadalmat önvédelmi képességétől.

¹³ Mindez természetesen azt feltételezi, hogy az állomány megjelenése, magatartása, hivatástudata inkább tiszteletet és bizalmat vált ki, semmint félelmet vagy megvetést.

távolról vezérelt akadályokkal és rácsokkal minden bejáratot, gépkocsi-rámpát el lehet zárni; behatolókat el lehet szigetelni egy előcsarnok ki- és bejáratainak lezárásával. E létesítmények egy része teljesen önálló, saját víz-, élelmiszer- és energia-ellátással.

A biztonsági építészet egyik kevésbé szigorú irányzata az ún. *bűnmegelőzés környezeti tervezéssel* (Crime Prevention through Environmental Design – CPTED). Ez néhány egyszerű alapelv¹⁴ alkalmazásával áttervezi és átszervezi a környezetet úgy, hogy inkább a bűnös szándékú személy érezze fenyegetve magát, semmint a mindennapi ügyeivel foglalkozó polgár: a hozzáférési útvonalak és az egész környezet tetszetősebbek és kényelmesebbnek tűnik, de valójában minden mozgás, minden tevékenység feltűnővé, láthatóvá, megfigyelhetővé válik.

A polgárok tevékenységét és magatartását ellenőrző és korlátozó eszköz az adminisztratív rendelkezések, szabályok, engedélyek és tilalmak útvesztője. Egyes tevékenységek engedélyezésével a hatóságok jogot formálnak a tevékenység, a tevékenységben részt vevő személyek, a tevékenység folytatásához szükséges eszközök és a tevékenység helyszínének tetszés szerinti ellenőrzésére, valamint a tevékenység adóztatására is.

A hatósági kontrol fontos eszköze az elkülönítés: etnikumokat, osztályokat, sok bajjal járó üzleti tevékenységeket adminisztratív eszközökkel meghatározott körzetekbe koncentrálni. Egy időben ez általános szokás volt, de a nyugati világban ebből mára csak a tevékenységi körök korlátozása és szabályozása maradt meg „rendezési terv” formájában. Önként vállalt, vagy kényszerítő gazdasági körülmények miatti elkülönülés viszont a mai napig megfigyelhető és demográfiai térképeken nyomon követhető. Az újonnan a városba költözők számukra valamennyire ismerős környezetet (a faluról érkezők falubelieket, a bevándorlók honfitársaikat stb.) keresnek.

Európában kb. ötven éve a bevándorlókat a hatóságok arra ösztönzik, hogy őrizték meg kultúrájukat, szokásaikat. Ez (a várakozásokkal ellentétben) ront a bevándorlók helyzetén, mert megakadályozza – de minimum késlelteti – integrálódásukat a befogadó társadalomba. Az így kialakuló gettók jó eséllyel válnak nyomortelepekké, ahol az asszimilálatlan, kiszolgáltatott lakosságon erősebb, elszántabb, gátlástalanabb társaik élőködnek.

A világ egyre több városában (tehát immár nem csak a harmadik világban) vannak kapuval, fallal, a fal tetején szögesdróttal és acéltövisekkel, a falon belül saját őrséggel védett negyedek, amelyekben a középosztály és az oligarchia él, ahova idegen csak felügyelettel léphet.¹⁵ A védett negyedek jelentős mértékben növelik az itt élők személyes biztonságát, tulajdonuk biztonságát, ezzel emelik életminőségüket, és nem utolsó sorban növelik ingatlanuk (sok esetben legjelentősebb tulajdonuk) értékét is. Ugyanakkor jelentős mértékben hozzájárulnak a társadalom fragmentálódásához is.

A pozitív érzelmi töltésű szavak (kulturális örökség megőrzése, etnikai és kulturális sokszínűség, közösség, védelem, biztonság) elfedik azt aényt, hogy mind

---

¹⁴ Természetes megfigyelés; hozzáférés természetes szabályozása, tulajdonérzet megerősítése; karbantartás. NEWMAN, Oscar: *Creating Defensible Space*. Washington DC, U.S. Department of Housing and Urban Development, 1996. pp. 9–30 és *Crime Prevention through Environmental Design Handbook*. Singapore, National Crime Prevention Council, 2003, pp. 3–5.

¹⁵ Az Egyesült Államokban e negyedek szemérmesen „kapuval ellátott közösségek” (gated communities) név alatt jelentek meg.

az önként vállalt elkülönülés, mind a „gated community” ugyanúgy a szegregáció és a lakosság fölötti kontrol potenciális eszközei, mint a múltban az európai gettó, az amerikai niggertown, a délafrikai township, vagy a kelet-európai cigányfalu. Egyes államokban a kormányhivatalok is ilyen védett (vagy könnyen lezárható és megvédhető) negyedekben kapnak helyet. Ez kétségtelenül hozzájárulhat az intézmények és az ott dolgozó hivatalnokok biztonságához – de jócskán hozzájárul az „ők” és „mi” érzés növekedéséhez, a társadalom és a kormány közötti elhatárolódáshoz is (lásd a bagdadi Green Zone-t, vagy a magyar kormány – eddig – meg nem valósult kormánynegyed-terveit).

A lakosság ellátásának biztosítása nemcsak óriási felelősség, de a hatalom gyakorlásának egyik hatékony eszköze is. Tanyákon, falvakban, de még a kisebb városokban is a vidéki emberek – a legszegényebbek is – tartalékokat halmoznak föl. Krízishelyzetben tartalékaik föléllásával és esetleg némi barterkereskedelemmel hónapokon át képesek túlélni a külső ellátás hiányát. A városi polgárok tartalékai ezzel szemben legfeljebb néhány napra elegendőek, és ha leáll az áram-, a gáz- vagy a vízszolgáltatás vagy a tömegközlekedés, nem tudnak alternatív forrásokra támaszkodni.¹⁶ Ez óriási lehetőséget ad a hatóságoknak, hogy befolyásolják a polgárok magatartását és gondolkodását. És közel ekkora lehetőséget ad a városi gerilláknak: a városi infrastruktúra szorosan egymáshoz kapcsolódó elemeinek pusztításával sokkal nagyobb propagandahatást tud elérni, mint hasonló tevékenységgel a távoli hegyvidéken vagy esőerdőben.

A polgárok megelőző jellegű befolyásolásának alapvető eszközei az oktatási rendszer, melynek egyik alapfeladata „jó” állampolgárokat nevelni, és a propaganda, mely folyamatosan megerősíti az iskolában tanultakat. Ezek elemzése már túlmutat jelen tanulmány határain.

Békeállapotban ezek az eszközök többnyire alig észrevehető módon, vagy rosszabb esetben némi bosszúságot kiváltva szabályozzák és korlátozzák a polgárok magatartását. Minősített helyzetben kevés módosítással és néhány katonai eszközzel és eljárással kiegészítve városi gerillák leküzdésére éppúgy alkalmazhatóak, mint tolvajok, rablók vagy zavargó tömegek megfékezésére. Íme, néhány példa:

- az összegyűjtött információk alapján kiállított, nehezen hamisítható igazolványok kiválóan alkalmasak a felkelők azonosítására és elkülönítésére a civil lakosságtól;
- a biztonsági építészeti elveinek alkalmazásával megfigyelhető és ellenőrizhető csatornába lehet terelni mind a gyalogos, mind a gépjármű forgalmat, és korlátozni és ellenőrizni lehet a város megközelítését, a városba belépést és onnan kilépést;
- a városrészek „szakaszolásával” ellenőrizni lehet, de akár teljesen le is lehet állítani a közöttük zajló forgalmat, és biztonságos zónákat lehet létrehozni, ahol a kormányzervek működhetnek;
- a víz-, gáz-, és egyéb közszolgáltatások felfüggesztésével vagy csökkentésével büntetni lehet egész kerületeket, ahol a felkelők rejtekhelyet és támogatást találnak; egyben az ellátás (feltételekhez kötött) újraindításának ígéretével éket lehet verni felkelők és polgárok közé;

---

¹⁶ Elég összehasonlítani egy parasztház és egy városi lakás alaprajzát, hogy megértsük a különbséget. Az egyikben a kamra akkora, mint a lakószobák, a másikban alig nagyobb egy telefonfülkénél.

- katonákkal megerősített, gyakori, kiszámíthatatlan, egymást fedező járőrök pusztá jelenléte elég ahhoz, hogy megkeserítsék a gerillák életét, és növeljék a polgárok bizalmát a kormány iránt;
- számtalan városban létezik térfigyelő rendszer, ami módosítás nélkül is alkalmas a városi gerillák elleni harchoz, csak a monitorok állandó figyelését kell megszervezni és a reakcióidőt kell rövidebbre fogni.

Gerillák a városban

A gerilla számára a városi környezet tele van kihívásokkal és lehetőségekkel. Egyes gerillamozgalmak követték a falusi lakosságot a városokba, de képtelenek voltak alkalmazkodni az új helyzethez, és elbuktak. Más mozgalmak képesek voltak erre, mégis elbuktak, mert a biztonsági erők is alkalmazkodtak az új helyzethez. Megint más mozgalmak megtanultak élni a városi környezet hátrányaival, ki tudják használni annak előnyeit, és egyre nagyobb sikerrel harcolnak a kormányok biztonsági erőivel.

A RAND Corporation kutatói 16 évvel ezelőtt még úgy látták, hogy a városi felkelés a fejlődő országok problémája lesz.¹⁷ Az európai nagyvárosok körüli muszlim gettóknak uralkodó állapotok, a párizsi intifáda (2005), a budapesti 2006 őszi események arra figyelmeztetnek, hogy a RAND-kutatók jóslata túl optimista volt: egyre valószínűbb, hogy a fejlett nyugati államok sem képesek elkerülni a városi felkelést.

A városi környezet kihívásai

A városok kiemelten fontosak a kormány számára, több erőforrást fordít megtartásukra. Ha az a veszély fenyegeti, hogy elveszíti a főváros vagy nagyobb iparvárosok, kikötővárosok fölötti kontrollt, minden erejét beveti megtartásukra. Nagyrészt ez az oka, hogy a kormány legnagyobb erői (ti. a rendőrség, a fegyveres erők, a titkosszolgálatok) a városokban és a városok közvetlen környékén koncentrálódnak. A rendelkezésre álló és gyorsan mozgósítható erők, az erők mozgékonyasága és jó kommunikációs képességei lehetővé teszik a kormány számára, hogy sokkal gyorsabban válaszoljon egy-egy támadásra, mint a vidéki környezetben.

A hegyekben, erdőkben lehetőség van akár több ezer fős gerillaalakulatokat is észrevétlenül felállítani, de a városban ez kizárt dolog: a városi gerilla csak néhány fős kis csoportokat tud állítani e nagy erőkkel szemben. Öt-tíz fős kis csoportok talán még képesek feltűnés nélkül mozogni, de nagyobb létszámú fegyveres alakulatokra azonnal fölfigyelnek a biztonsági erők.

A városi környezetben különösen nagy kihívás megteremteni a műveleti biztonságot. A nagy népsűrűség és a lakosság mozgékonyasága következtében nehéz kiszűrni a potenciális besúgókat, árulókat és titkosszolgálati ügynököket. Minden járókelő, minden szomszéd, minden üzleti kiszolgáló éppúgy lehet potenciális szövetséges és támogató, mint besúgó vagy ügynök, de akár támogató is és besúgó is lehet egyszerre. A térfigyelő rendszerek elterjedése megnehezíti az észrevétlen mozgást, ha viszont sikerül azt semlegesíteni valahol, ez azonnali figyelmeztetésként szolgál a hatóságok számára, hogy az adott környéken a felkelők

¹⁷

TAW – HOFFMAN, pp. 1–5.

készülnek valamire. A biztonsági erők állandó jelenléte, a razziák és váratlanul telepített ideiglenes ellenőrzőpontok arra kényszeríti a gerillákat, hogy gyakran fegyvertelenül járjanak.

Korlátozottak a kiképzési lehetőségek is. A fizikai erőnlét fenntartása nem okoz különösebb gondot, a számtalan sportklub, edzőterem, futópálya, uszoda gyakorlatilag korlátlan lehetőséget nyújt. De nehéz megszervezni a lövészetű kiképzést, és alig van lehetőség a harcászati foglalkozásokra. A népszerű Paintball és Airsoft harcászati játékokban kétségtelenül van némi realizmus, de a fegyverek rövid lőtávolsága nagyon szűk korlátok közé szorítja a gyakorolható forgatókönyveket.

Mindez arra kényszeríti a gerillákat, hogy nagyon rövid ideig tartó, nagyon kis erőket követelő – következésképp kevés áldozattal és kis rombolással járó – akciókat hajtsanak végre és különösen nagy figyelmet fordítsanak a menekülési utak megtervezésére. E korlátot csak úgy tudják átlépni, hogy az akciót végrehajtó csoportot automatikusan feláldozzák. Elsősorban – de nem kizárólag – az iszlám radikális hívei választják ezt az alternatívát.

A városi környezet előnyei

Gyors, egész országokat lefedő urbanizációs folyamatok már korábbi évszázadokban is lejátszódtak. A nyugati világ 19. századi urbanizációja együtt járt az iparosítással. A vidéki lakosságot részben a munkalehetőségek, részben a lassan, de mégis valamennyire emelkedő életszínvonal vonzották a városokba. A bőségesen rendelkezésre álló olcsó munkaerőre alapozott bővülő újratermelés további munkalehetőségeket teremtett és hozzájárult az életszínvonal további emelkedéséhez, így további falusiakat vonzott, és azoknak is munkalehetőséget adott. Ezzel szemben a mai, rohamos urbanizáció egyrészt a korábbiaknál lényegesen gyorsabb folyamat, másrészt nem jár együtt a munkalehetőségek bővülésével, harmadrészt a lakásépítés, a közművek és közszolgáltatások sem tartanak lépést a lakosság növekedésével. Újra kialakulnak a nagy városok körül a nyomortelepek, ahol a vidéki lakosság (és Európában az ázsiai és afrikai bevándorlók) a várt életszínvonal-emelkedés helyett éppolyan rossz körülményeket talál, mint amiket elhagyott, és nem lát kitörési lehetőséget sem.

E gettósodás elsősorban a fejlődő országokra jellemző, de Nyugat-Európában sem ritka jelenség: az Észak-Afrikából és Ázsiából érkező bevándorlók (jelentős többségükben muszlimok)¹⁸ és leszármazottaik integrálása az otthont adó társadalmakba (egyéni kivételektől eltekintve) Európa-szerte kudarcnak bizonyult.¹⁹ Élvezik a befogadó társadalom szabadságjogait és szolgáltatásait, de határozottan – és Európában született utódaik még határozottabban – elutasítják annak értékeit, erkölcsseit, hagyományait és törvényeit. Akkor is görcsösen ragaszkodnak otthonról hozott szokásaikhoz és hagyományaikhoz és a Koránban lefektetett isteni törvényekhez, ha azok élesen ütköznek új hazájuk legalapvetőbb törvényeivel

¹⁸ Az Európai Unióban ma 15–25 millió muszlim él. Pontos adat nincs, mert a lakosság vallási és etnikai hovatartozás szerinti nyilvántartását Európa nagy részében törvények tiltják, és az illegális bevándorlók milliőről csak nagyon pontatlan becslések állnak rendelkezésre.

¹⁹ LEIKEN, Robert S.: *Bearers of Global Jihad? Immigration and National Security after 9/11.* Washington DC, The Nixon Center, 2004. <http://www.nixoncenter.org/> (letöltve 2010.06.01.) Európában számtalan nem muszlim bevándorló is él (vietnamiak, kínaiak, latin-amerikaiak, indiaiak). Integrálásuk a befogadó társadalmakba szintén nem problémamentes – de létszámuk és az integrálásukkal járó problémák meg sem közelítik a muszlimokkal tapasztaltakat.

(például többnejűség, becsület-gyilkosság, kényszerházasság, női nemiszerv-csonkítás).²⁰ Beilleszkedés helyett a nagyobb városok peremkerületeiben mini-Pakisztánokat, mini-Algériákat, mini-Marokkókat hoztak létre (ahol aztán Pakisztán, Algéria stb. társadalmi és gazdasági problémái hozzáadódnak a helyi, európai társadalmi és gazdasági problémákhoz). E körülmények a demagóg néptribunusok számára kiváló tömegbázist, a kormány hatalmával szembeszálló felkelők számára toborzó területet és rejtékhelyet jelentenek. Egyes gerilla szervezetek (például a Hezbollah) olyan bőkezű támogatást kapnak állami vagy magán forrásokból, hogy egyszerűen megvásárolhatják a civilek támogatását, saját költségeik fedezése mellett is föl tudnak vállalni olyan feladatokat, amelyeket az állam elhanyagolt, segílyt nyújtanak a rászorulóknak, kórházakat, iskolákat üzemeltetnek.

A nagyvárosokban vannak a legjobb célpontok (ti. az állami intézmények, nagy vállalatok, fontos közéleti személyek, követségek, az infrastruktúra látványos elemei és kulcsfontosságú csomópontjai).²¹ De az újságírók, a belföldi és külföldi hírszolgálatok tudósítói és a TV-stúdiók is nagyrészt a városokban vannak, így a gerillák akciói azonnali és lényegesen nagyobb figyelmet kapnak, mint vidéken.

„*Mi szolgálja jobban mozgalmunkat: ha megölünk tíz ellenséget a Telergma egyik kiszáradt folyómedrében, amiről aztán senki nem fog beszélni, vagy megölünk egyetlen embert Algírban, amiről másnap ír az amerikai sajtó?*” – tette föl a kérdést Ramdane Abane, a francia uralom ellen küzdő algériai felszabadítási mozgalom (Dzsabhat at-Tahrīr al-Waṭanī – Front de Libération Nationale – FLN) egyik vezetője 1956. augusztusban, a mozgalom marokkói konferenciáján.²² Abane – és az FLN – számára a válasz egyértelmű volt: az FLN már a konferenciát megelőző hónapokban áttért a katonai és rendészeti célpontok és a gyarmati uralom hatalmi jelképei elleni támadásokról az algiers-i francia civil lakosság elleni támadásokra.²³ A stratégiaváltás nagy kockázattal járt, de végül helyes döntésnek bizonyult: a háború az FLN győzelmével végződött.

Egyszerűbb és gyorsabb a felderítő információk megszerzése. Az urbanizáció egyik velejárója, hogy a radikális diákság és a radikális értelmiség koncentrálódik a nagyvárosokban. Ha a mai hálózatalapú gerillamozgalmaknak van egyáltalán szociológiai bázisa, akkor e két réteg alkotja azt. A jó kapcsolatokkal rendelkező középosztálybeli diákokon és értelmiségi szimpatizánsokon keresztül a városi gerilla

---

²⁰ YE'OR, Bat: *Eurabia – The Euro-Arab Axis*. Teaneck NJ, Fairleigh Dickinson University Press, 2004. ISBN 0-8386-4077-X; FALLACI, Oriana: *La rabbia e l'orgoglio*. Milano, RCS Libri SpA, 2002. ISBN 88-17-86983-X, és FALLACI, Oriana, *La forza della ragione*. New York NY, Rizzoli International Publications, Inc, 2004. ISBN 88-17-00296-8.

²¹ HORVÁTH Attila: Terrorfenyegetettség: célpontok, nagyvárosok közlekedés. in *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények*. Budapest. 10. évf. 3. (tematikus) sz. Budapest, pp. 136-152. és HORVÁTH Attila és ZÁGON Csaba: On the vulnerability and reliability of towns and cities. (In CSAPÓ T. és BALOGH A. [szerk.]: *Development of the Settlement Network in the Central European Countries*, Berlin Springer-Verlag, 2011.

²² HOFFMAN, Bruce: *Inside Terrorism*, New York NY, Columbia University Press, 2006. ISBN 0-231-12698-0 p. 58.

²³ A civilek elleni támadások eredményeként a kormányzó (Robert Lacoste) a városba rendelte a hadsereg 10. ejtőernyős hadosztályát, hogy csináljon rendet. Kezdetét vette az algiri csata, melynek eseményeiről Gillo Pontecorvo olasz rendező készített filmet 1964-ben. A film egyik érdekessége, hogy Jacef Szaadi – az algiers-i terror-hadjárat vezetője – önmagát alakítja. *Az algiri csata* a filmművészet egyik kimagasló alkotása és a mai napig oktatási segédanyag számos felkelés elleni tanfolyamon.

a könnyebben jut az államigazgatásból származó információkhoz, mint a dzsungelben rejtőző társa.

A városi környezet megold számos logisztikai problémát is. Itt találhatóak a pénzforrások: a kirabolható bankok, posták, pénzszállító járművek, a magas váltságdíjért elrabolható VIP-k. A város a kábítószer, fegyverek és fiatal lányok felvevő piaca.²⁴ Egy városban könnyebb feltűnés nélkül kapcsolatot teremteni a magán adományozókkal, és ha a támogatás készpénz formájában érkezik, a futár kevésbé feltűnő, mint egy kis hegyi faluban. Egyszerű a kis felkelő csoportok élelmezése, miközben a vidéki gerilláknak gyakran parasztoktól kell elvenni vagy maguknak kell megtermelni ellátásukat; városi gerilla számára az élelmezés forrása a közeli szupermarket vagy piac. Helyben vannak az egészségügyi készletek és az orvosi ellátás – ami a vidéki gerillák számára mindig nagy gondot jelent, és sosem megfelelő. A városi gerilla könnyen juthat gyógyszerekhez akár vásárlással, akár erőszakkal; zug-orvosok és egyetemi hallgatók jobb (bár diploma nélküli) orvosi ellátást tudnak nyújtani, mint az őserdőben a legjobb gerilla kórház. Bizonyos fegyver-kategóriák könnyebben beszerezhetőek. A vidéki gerilla csak csempészekről vagy a harcban megölt ellenségtől jut fegyverhez. A városi gerilla – ha nem tud fegyvert vásárolni a feketepiacon – rendőrörsök, fegyverraktárak, lövészklubok, vadász üzletek elleni támadásokkal tud kézfegyvereket és lőszert szerezni.

A városi gerillák mozgékonyasága gyakran jobb lehet a biztonsági erőkénél: saját, bérelt, esetleg lopott járművel, a városi forgalomban feltűnés nélkül lehet mozogni, ráadásul a tömegközlekedés sokszor még a szirénázó rendőrautónál is gyorsabb. Egyszerű és biztonságos a hírközlés is: ritkán lakott vidékeken ritka (és könnyen megfigyelhető) a telefonhálózat, és még ritkább (és könnyen felderíthető) a rádióforgalom. Ezzel szemben a modern városok telefon rendszere, az internet kávézók, a száz és ezer polgári használatban levő rövidhullámú rádió forgalmában észrevétlenek maradnak a rövid és ártatlannak tűnő üzenetek.

E tényezők eredője, hogy a városi gerilla sokkal kevésbé függ a lakosságtól, mint vidéki kollegája. Élelmezés, pénzforrások, fegyverek, egészségügyi ellátás és információ szempontjából nagyrészt önellátó. Nincs tehát annyira szüksége a civil lakosság aktív támogatásra, mint vidéki társának. Elég a civilek semlegessége és hallgatása, és ezt – és mivel kevésbé van a civilekre utalva – megfélemlítéssel is el tudja érni. Ha a városi gerillák betartják az elemi konspirációs szabályokat, a nagyvárosok névtelen és arctalan világában még akkor is sikeresen működhetnek, ha a civil lakosság nagy része ellenük fordul: a civileknek közel olyan nehéz megállapítani, hogy ki a gerilla és ki nem, mint a biztonsági erőknek.

Charles C. Krulak tábornok, az amerikai Tengerészgyalogság parancsnoka 1995 és 1999 között, „három sarok háborúnak” (three-block war) nevezte a modern városi harci környezetet: a biztonsági erőknek az egyik sarkon nagy intenzitású harcot kell vívnunk, a következő sarkon humanitárius segítyt kell osztanunk, a harmadikon harcoló ellenségeket kell szétválasztanunk. Ezt néhány évvel később egy másik tengerészgyalogos (James N. Mattis tábornok) kiegészítette egy negyedik sarkkal, ami különösen fontos felkelés elleni műveletekben: ahol információs műveletekkel

---

²⁴ Felkelők és bűnözők között gyakran alakul ki szoros kapcsolat a közös érdekek mentén, és a közelmúlt számtalan példával szolgál a bűnözéssel finanszírozott felkelő mozgalmakra. A forradalmárok hagyományos elkövetési módjai (emberrablás, bankrablás, védelmi pénzek) mellett ma a három legjövődmezőbb terület a kábítószer kereskedelem, a fegyverkereskedelem és az emberkereskedelem.

kommunikálni kell az üzenetünket. Bár az első három sarkon folytatott tevékenységnek is van információs műveleti összetevője (e tevékenységek hitelességet teremtenek és kapcsolatokat hoznak létre a helyi lakossággal és vezetőikkel), de a népet csak az információs műveleti összetevőn keresztül tudjuk meggyőzni és befolyásolni.²⁵

Gerillák és városharc

Doktrínák

A felkelés elleni doktrínák – minden bizonnyal reakcióként Mao gerillaháború-doktrínájának sikerére – a mai napig a vidéki környezetből, falvakból, hegyekből és áthatolhatatlan esőerdőkből kiinduló, városokat lassan körülfogó és meghódító felkelések leküzdését helyezik előtérbe. A megoldás:

- A lakosság védett falvakba költöztetésével (ha kell, kényszerítésével) elszigetelni a gerillákat a néptől és a nép soraiban kiépített támogató hálózatuktól. A lét- és vagyonbiztonság megteremtésével, információs műveletekkel, gazdasági lehetőségekkel megnyerni a nép támogatását és aktív együttműködését, hogy a gerillák a továbbiakban ne juthassanak támogatáshoz.
- Az élelmiszer-ellátás ellenőrzésével, mozgási szabadság korlátozásával és a minősített helyzet szigorú jogi szabályaival kikényszeríteni a nép engedelmességét.
- *Kutató-pusztító* és *kordon* és *kutatás* műveletekkel, szabad tüzelési zónákkal, légi mozgékonyerős erők bevetésével, hagyományos erők műveleteivel maximális tüzerőt koncentrálni a gerillák ellen, elválni őket utánpótlási forrásaiktól, harcra kényszeríteni és kiverni fegyveres erőiket meghatározott földrajzi körzetekből és katonai ellenőrzés alá vonni azokat. Fokozatosan egyre nagyobb területeket megtisztítani a gerilláktól.
- Lélektani hadviselési eljárásokkal meggyőzni a lakosságot, hogy érdekeiket leginkább az szolgálja, ha támogatják a kormányt, és meggyőzni a gerillákat, hogy vesztésre állnak, de ha leteszik a fegyvert, jó eséllyel elérhetik céljaik nagy részét.

Ezek az eljárások beváltak és ma is beválnak a ritkán lakott területekről és vidékről kiinduló felkelések leküzdése során,²⁶ de nem bizonyultak hatékonyak a városi környezetben, ahol a felkelők annyira összefonódnak a civil lakossággal, hogy

²⁵ MATTIS, James N. – HOFFMAN, Frank: Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars. Proceedings Magazine, Annapolis MD, 2005./11.

²⁶ Egy rhodesiai tiszt 1973. körül így foglalta össze a kormány stratégiáját: „*Nagyléptékű határon túli műveletek, hogy elzárjuk a csapatot; jelző berendezésekkel ellátott és járőrökkel ellenőrzött határzár, mögötte egy 20 km széles szabad tüzelési zóna; lakosság fölötti ellenőrzés: védett falvak, élelmiszer-ellátás ellenőrzése, kijárási tilalom, és (ha kell) szükségállapot; és széleskörű lélektani hadviselési műveletek.*” Ezekkel az eljárásokkal a rhodesiai biztonsági erők egy politikai kompromisszumra alkalmas helyzetet teremtettek. A politikai elit inkompetenciája, a forradalmároknak kedvező „korszellem” és a nemzetközi közösség elvtelen oportunizmusa végül mégis a gerilla szervezeteket juttatta győzelemhez. CILLIERS, J. K.: Counter-Insurgency in Rhodesia. Beckenham, Croom Helm Ltd, 1985. ISBN 0-7099-3412-2, p. 9. és p. 17.
<http://www.iss.org.za/pubs/Books/rhodesia/complete.pdf> (letöltve 2011. 05. 15)

azonosításuk szinte lehetetlen. Ez komoly dilemma elé állítja a biztonsági erőket. Ha kihasználják legnagyobb előnyüket, a nagy tűzerőt, azzal nagy járulékos pusztítást okoznak és a felkelők karjaiba hajtják a civileket, akik védelemre számítottak, nem arra, hogy életük veszélybe kerül. Ha viszont nem folytatnak aktív harctevékenységet a gerillaerők felszámolása érdekében, az a gerillák sikerét és további erősödését jelenti.

A városharc alapelvei szintén ismertek. Egyes fegyveres erők széleskörű intézményi, szervezeti tapasztalatokkal bírnak e téren, és gyakorlatilag minden fegyveres testület bőséges szakirodalommal rendelkezik a témáról.²⁷ A feladat:

- Elszigetelni a műveleti területet. Megakadályozni, hogy ellenséges erősítés, ellátmány és információk jussanak be a célterületre; megakadályozni, hogy az ellenség visszavonuljon, vagy kitörjön. Elszigetelni egymástól a stratégiai, hadműveleti és harcászati szintek vezetőit, és megakadályozni az ellenséget, hogy a civil lakosságot tájékoztassa televízión, rádión, telefonon vagy számítógép-rendszereken át. Elszigetelni az ellenséget politikai és katonai szövetségeseitől, aláásni a védők erkölcsi tartását.
- Minimum ötszörös túlerővel, maximális tűzerővel támadni, háztömbönként és negyedenként elfoglalni a várost – ha kell, akkor az ellenállási góccokat a föld színével tesszük egyenlővé. A harcoló csapatokat rendszeresen váltani és pihentetni, pótolni a veszteségeket és felkészülni a városharc nagy anyagi követelményeire.
- Műveletek során elválasztani egymástól a civil lakosságot és az ellenség fegyveres erőit, harcot a fegyveres erőkkel folytatni. Civilek alapszükségleteiről valamennyire gondoskodni, és lehetőleg evakuálni őket. Esetleges demilitarizált övezetek kijelölése, ahol a nem harcolók gyülekezhetnek.

A városharc megfelelően felkészített csapatok számára is súlyos megpróbáltatás, de ha támogatásuk, ellátásuk, váltásuk, pihentetésük és veszteségeik pótlása megoldott, akkor számítani lehet rá, hogy akár támadásban, akár védelemben képesek végrehajtani feladataikat.

A felkelés elleni harc alapelvei akkor is érvényesek, ha a helyszín nem az esőerdő vagy a hegyvidék, hanem a városi gettók sikátorai. Ugyanígy: a városharc alapelvei akkor is érvényesek, ha az ellenség nem egy másik hadsereg, hanem a civil lakosság között rejtőző, nem állami, negyedik generációs hadviselő. Egy városi felkelés leküzdése során mind a felkelés elleni, mind a városharci eljárásokat a helyszínhez és a körülményekhez kell igazítani. Ez még inkább igaz, ha nincs is valódi felkelés, de a polgári elégedetlenség, engedetlenség és a törvények semmibe vétele olyan mértéket öltenek, amivel a rendészeti testületek már nem tudnak megbirkózni és szükségessé válik a fegyveres erők bevonása.

Öt alapfeladat

A biztonsági erők számára egy városi aszimmetrikus küzdelem megvívása semmivel nem egyszerűbb, mint egy hagyományos, nemzetek közötti háború. Meghatározó tényező a civilek jelenléte és nagy száma. Ők jelenlétükkel akadályozzák (gyakran szándékosan) a műveleteket, és még akkor sem lehet racionális magatartásra számítani a részükről, ha egyébként nem ellenzik a biztonsági erők jelenlétét. A

²⁷ A közelmúlt eseményei (például Groznij, 1996) azt mutatják, hogy sem a könyvtárnyi szakirodalom, sem a „szervezeti tapasztalat” nem ér sokat, ha az állomány felkészítésében a városharc nem kap kellő hangsúlyt.

harctevékenység intenzitása talán alacsonyabb, de a katonáknak – nem csak a tiszteknek, de a rajparancsnokoknak és gyakran a lövészeknek is – egyszerre kell rendvédelmi, katonai, közigazgatási, felderítői és politikusi fejjel gondolkodni. Egy városi aszimmetrikus konfliktus kezelése során a kormánynak öt alapfeladatot kell teljesítenie. Ezek a következők:

1. a lakosság fölötti kontroll és területi dominancia útján megteremteni a lakosság biztonságát (ti. garantálni a közbiztonságot, a személyi és vagyónbiztonságot, az egzisztenciális biztonságot); elszigetelni a lakosságot a nem állami szereplő felforgató és zsaroló tevékenységétől és propagandájától;
2. aktív harctevékenységgel folyamatosan, sikeresen és „járulékos pusztítás” nélkül támadnia a nem állami hadviselők szervezeteit és olyan ütemben pusztítani a gerillaerőket, ami meghaladja regenerációs képességüket;
3. megteremteni és működtetni egy hatékony, megbízható, jogkövető közigazgatási és igazságszolgáltatási rendszert;
4. megteremteni és fenntartani a gazdasági fejlődés feltételét;
5. stratégiai információs műveletekben támadni a nem-állami szereplő ideológiáját, és folyamatosan kommunikálni a társadalom és a nemzetközi közvélemény felé a biztonsági erők sikereit, céljaik jogszerűségét, a biztonsági erők jogkövető magatartását.

A feladatok között nincs élesen meghúzható határvonal: egy-egy konkrét tevékenység megfelelhet egyszerre két vagy akár egyszerre valamennyi feladatnak. A népszámlálás és a személyazonossági igazolványok kiállítása például közigazgatási feladatok, de a biztonság megteremtésének alapvető eszközei is, mert megnehezítik a gerillák számára, hogy névtelenségbe burkolózzanak. A járőrtevékenység alapvető része mind a biztonság fenntartásának, mind a gerilla erők elleni harcnak. A feladatok között nincs időbeni sorrend: valamennyi egyszerre, és valamennyi egyaránt fontos és általában az bizonyul a legfontosabbnak, amelyiket éppen elhanyagoltunk. Mindez azt jelenti, hogy a biztonsági erők és a kormány egyéb szervezeteinek és intézményeinek tevékenységét szorosan integrálni kell: a járőrtevékenységnek összhangban kell lennie az információs műveletek üzenetével; a közigazgatási intézkedések nem keresztezhetik a gazdasági fejlesztés céljait.

A feladatok egy része egyértelműen a biztonsági erők hatásköre, más részük egyértelműen nem az. Ezeket a kormány más intézményeinek kellene megoldaniuk, de a gyakorlatban gyakran ezek is a biztonsági erőkre hárulnak. Ezekre a biztonsági erők parancsnoki állományát és az alakulatokat fel kell készíteni:

- Az alakulatok létszámát a felelősségi területnek megfelelően módosítani kell. Nincs egyértelmű matematikai képlet az ideális létszám meghatározására, de a történelmi tapasztalatok két sarokszámot valószínűsítene, mint kiindulási pontokat: a biztonsági erők és felkelők létszáma közötti arány legyen legalább 10:1, és a biztonsági erők és civil lakosság aránya közelítse meg az 1:50-t (tehát egy rendőr, katona, csendőr, stb. jusson minden 50 polgárra).²⁸
- Az alakulatokat a feladatnak és a felelősségi területnek megfelelően át kell szervezni. Egy városi felkelés elfojtása során a tűzér, légvédelemi, páncélos, páncéltörő, vegyvédelmi alegységek hasznos támogató szerepet tölthetnek be,

²⁸ QUINLIVAN, James T.: Force Requirements in Stability Operations. Parameters, Carlisle Barracks PA, 1995, tél, pp. 59–69, <http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/1995/quinliv.htm> (letöltve 2008. 02. 12.)

de sokkal kisebb létszámban van szükség rájuk, mint amit a hagyományos háborúra tervezet állománytáblák előírnak. Jelentős részüket – de a gépesített lövész alegységek nagy részét is – át lehet képezni könnyűgyalogos feladatok végrehajtására.

- Az állománytáblák az alakulatok törzseit is a hagyományos háború követelményei alapján határozzák meg. A feladatok – különösen a közigazgatási feladatok – tükrében a törzsek összetételén valószínűleg változtatni kell. Az információs műveleti (IO) vagy polgári-katonai együttműködési (CIMIC) tisztek és tiszthelyettesek létszámát például valószínűleg jelentősen növelni kell.
- Valamennyi alapfeladat nélkülözhetetlen eleme a felderítés. Sosem lehet kijelenteni, hogy a biztonsági erők *elegendő* tudnak az ellenségről vagy a műveleti területről. Ez azt jelenti, hogy a felderítő és elemző feladatokra kijelölt állomány létszámát is növelni kell vagy az egységen belüli áthelyezésekkel, vagy külső forrásokból.
- Mivel az alakulatoknak egyszerre kell területi dominancia és közigazgatási feladatokat végrehajtaniuk, célszerű az alegységek közötti határokat úgy meghatározni, hogy azok egybeessenek a megszokott közigazgatási határokkal. Ez megkönnyíti az együttműködést a helyi polgári hatóságokkal és a rendőrséggel.
- Jól felkészített alakulatok számára katonai műveletek végrehajtása nem okozhat gondot, és a biztonsági/rendészeti feladatokba is gyorsan beletanulnak. Más a helyzet a közigazgatással és a gazdasági fejlődéssel. Egy népszámlálás megszervezése még egy kis városban sem triviális feladat; megszervezni a személyszállítást, a vízellátást, a háztartások petróleum- vagy PB-gáz ellátását, újraindítani az iskolákat, piacokat, és az ipari termelést, gondoskodni a városi villamosok karbantartásáról – speciális szakterületek, és összehangolásuk még inkább az. Ha e feladatokra nem lehet civil szakembereket bevonni az alakulat műveleteibe, akkor jóval a helyszínre település előtt közigazgatási és városigazgatási szaktanfolyamokat kell szervezni a tisztek és tiszthelyettesek számára.
- A gerillák egyik leghatékonyabb toborzó eszköze a biztonsági erők által okozott járulékos pusztítás. Ennek elkerülése érdekében az alakulatok nehéz fegyvereinek nagy részét (különösen a megosztott irányzású eszközöket) be kell vonni. A harcérintkezés szabályainak kidolgozása során is messzemenően figyelembe kell venni a járulékos pusztítást, mint szempontot, de ez semmiképpen nem jelentheti azt, hogy a szabályok betartása veszélyezteti az állományt.

Biztonság

Bármelyik fenti tevékenységi területen vall kudarcot a kormány, az előbb-utóbb teljes kudarchoz vezet. Ezért kockázatos dolog a feladatlista tételeit fontossági sorrendbe szedni, vagy egy tételére rámutatni, és kijelenteni, hogy ez a legfontosabb. Mégis megkockáztatjuk a véleményyt, hogy a lakosság biztonságának garantálása nélkül a többi feladat sikeres végrehajtása lehetetlen.

A biztonsági erők csak akkor tudják megteremteni a civil lakosság személyi biztonságát és tulajdonuk sérthetetlenségét, ha ellenőrzést és felügyeletet tudnak gyakorolni a lakosság fölött, és el tudják szigetelni a népet a gerilláktól (nemcsak a

közvetlen, személyes kapcsolatok, de a kommunikáció akadályozásával is). Ez a városban nehezebb feladat, mint a ritkán lakott, vidéki környezetben, ahol a lakosságot különösebb negatív gazdasági következmények nélkül „védett falvakba” lehet kényszeríteni, mozgását, tevékenységét, külvilággal fenntartott kapcsolatait ellenőrizni és korlátozni lehet. A modern városokban az infrastruktúra és a gazdaság élet elemei annyira szorosan kapcsolódnak egymáshoz és a városon kívüli világhoz, hogy meggondolatlan elszigetelési kísérletek könnyen vezethetnek a gazdasági élet vagy az infrastruktúra (de valószínűleg mindkettő) megbénulásához.

Az elszigetelést tehát inkább a biztonsági erők folyamatos jelenlétével (járőrök, rendőrőrsök, járőr bázisok), adminisztratív eszközökkel (igazolványok), felderítői tevékenység (megfigyelés, informátorok) útján és az önvédelmi tevékenység (helyi milíciák, polgárőrség) megszervezésével kell megvalósítani, semmint szögesdróttal vagy kijárási tilalommal.²⁹

A biztonság alapja a megbízható nyilvántartó rendszer (ti. annak nyilvántartása, hogy ki hol lakik, mi a munkája és hol dolgozik; ki milyen tulajdon fölött rendelkezik; ki kinek a rokona stb.). Szerencsés esetben a nyilvántartás már létezik, csak az adatokat kell pontosítani, ki kell egészíteni biometriai azonosítókkal, és az egészet naprakész állapotban kell tartani. A harmadik világban viszont akár helyi népszámlálásra is szükség lehet, ha azt az állam a múltban elhanyagolta. A nyilvántartó rendszer látható és tapintható eleme a biometriai adatokat tartalmazó, nehezen hamisítható személyi igazolvány, aminek fölmutatása minden hatósági, közigazgatási, magánjogi vagy egészségügyi intézkedés alapfeltétele, és ami nélkül kockázatos dolog kilépni az utcára.

1. táblázat
Terület, lakosság és erők aránya két városi felkelés során.

	Algir, 1957	Bászra, 2003
Terület	70 km ²	181 km ²
Lakosság	400 000	2 000 000
Erők	12 000	5 000–6 000
Heti járőrök száma	1 500	1 000–2 000

A biztonsági erők folyamatos és jól látható jelenlétének alapja a gyakori, de kiszámíthatatlan járőrtevékenység. A járőr tagjai a hatalom követői és képviselői a nép között. Pusztán jelenlétük is elég lehet ahhoz, hogy megkeserítsék a gerillák életét, és növeljék a polgárok biztonságérzetét és bizalmát a kormány biztonság

²⁹ A pandzsábi szikh felkelés során például a khalisztáni mozgalmak vezető kádereinek mozgásáról gyűjtött információk elemzése alapján a rendőrség elemzői azonosították a valószínű rejtékhelyeket, segítőköt és támogatókat, és az így azonosított helyszíneket fedett megfigyelés alá helyezték. A célszemélyeket a *kordon* és *kutatás* műveletek és a nyomozó csoportok szüntelen tevékenysége állandó mozgásra kényszerítette, amíg előbb-utóbb egy megfigyelő látókörébe kerültek, aki riasztotta a biztonsági erőket. Ez az eljárás sikerrel járt: 1992-ben 139, a kemény maghoz sorolható terroristát tartóztattak le, vagy ölte meg tűzharcban.

megteremtésére és fenntartására vonatkozó ígéreteiben. De jelenlétük ellenkező hatást is kiválthat: megkeserítheti a polgárok életét, és a gerillák oldalára állíthatja őket. A siker vagy kudarc elsősorban a járőr magatartásától függ. Barátságos, de éber, határozott és fegyelmezett magatartás tiszteletet parancsol. Ezzel szemben az agresszív, fenyegető, hatalommal visszaélő, mindenkire fegyvert fogó magatartás félelmet sejtet és gyűlöletet és megvetést vált ki. A döntő tényező a parancsnoki állomány – elsősorban a hadnagyok és őrmesterek – felkészültsége, magatartása, fegyelmező képessége. Mint a korábban idézett Krulak tábornok rámutatott, a felkelés elleni hadviselésben a kis alegységeknek jut a legnagyobb szerep. Az események helyszínén, civilek között intézkedő – gyakran alacsony rendfokozatú – állomány (a „stratégiai tizedes” – strategic corporal) magatartása és helyes vagy helytelen döntése meghatározó hatással van az eseményekre.³⁰

A járőrtevékenység óriási megterhelést jelent, különösen akkor, ha nem áll rendelkezésre a szükséges létszám. Mint az alábbi összehasonlító táblázat mutatja, Bászrában a brit erők feleakkora erővel közel két és félszer akkora területet és ötször akkora lakosságot próbáltak meg ellenőrzésük alatt tartani, mint a franciák az algiri csata során. A franciák sikerrel jártak, mert a rendelkezésre álló létszámmal uralni tudták a műveleti területet. A britek kudarcot vallottak, mert létszámuk nem volt elegendő a terület megbízható módon történő lefedéséhez.³¹

A járőrtevékenységben nagy szerep jut a helyi rendőrségnek. A rendőrök állandóan jelen vannak a nép között, ismerik a helyi körülményeket és szokásokat, és személyes kapcsolatokat tartanak fenn a helyi közösséggel, a politikai vezetőkkel, a kereskedőkkel, vendéglők, kávéházak, benzinkutak személyzetével, de a helyi csavargókkal és bűnözőkkel is. Szerepük lehet erősen pozitív, vagy erősen negatív, attól függően, hogy a helyi lakosság hogyan ítéli meg a rendőrség magatartását és tevékenységét (részrehajló vagy pártatlan, becsületes vagy korrupt, megbízhatatlan vagy kötelességtudó, jelszavuk „szolgálunk és védünk,” vagy „száguлдunk és félünk”). Hangsúlyozzuk: nem a *valóság* a meghatározó, hanem a nép *véleménye*. Ha e vélemény pozitív, célszerű a rendőrséget katonai jelenléttel megerősíteni – ha negatív, jobb külön katonai járőröket indítani és a rendőrség tevékenységét korlátozni, amíg az állományból kiszűrjük a megbízhatatlan elemeket, majd közös járőröket indítani, amelyekben a rendőrök létszámát és hatáskörüket fokozatosan növeljük.

A járőrök egyik alapfeladata a felderítés: nem elég végigmenni a kijelölt útvonalon – figyelni is kell, emlékezni kell a látottakra, föl kell figyelni a megszokottól eltérő jelenségekre. Egy járőr valószínűleg nem fog véletlenül rábukkanni a gerillák bombakészítő műhelyére, vagy a legfontosabb gerillavezető rejtekhelyére.³² De a lakosság magatartásában, szokásaiban mutatkozó változások, a járőrzési körzet változásai (új üzlet, új építkezés, csúcsidőben zárva tartó étterem, mellékutcában ismeretlen gépkocsi) megfigyelése és jelentése értékes adatokat szolgáltat a felderítési központnak. Városi környezetben leghasznosabbak a gyalogos járőrök:

³⁰ KRULAK, Charles C.: The Strategic Corporal: Leadership in the Three-Block War. Marines Magazine, Quantico VA, 1999. január.

³¹ PIERRE, Hervé: Gathering of Human Intelligence in Counter-insurgency Warfare: the French Experience during the Battle of Algiers (January-October 1957). Quantico VA, Marine Corps University, 2009. és CHIN, Warren: Why Did It All Go Wrong? – Assessing British Counterinsurgency in Iraq. Strategic Studies Quarterly, Montgomery AL, 2008/4, pp. 119–135.

³² Bár az is előfordulhat –Szaddam Husszein rejtekhelyére véletlenül bukkant rá egy amerikai járőr.

közvetlen kapcsolatokat tudnak építeni a lakossággal, elnyerhetik a polgárok bizalmát, és „lakossági bejelentés” kategóriába tartozó információkat gyűjthetnek.

A járőrtevékenység mellett az állandó jelenlét másik pillére a lakókörzetekbe, üzleti és ipari negyedekbe telepített kis rendőrőrsök és katonai járőrbázisok hálózata. Irakban az Iraki Szabadság hadművelet sikere után a koalíciós erők hosszú időn át az új iraki kormányra, a városok helyi hatóságaira és a lassan újjáalakuló rendőrségre hagyták a közbiztonság megteremtését és fenntartását, és a városokon kívüli nagy támaszpontokról indított járőrökkel támogatták a helyi rendőri szervek működését.³³ A szándék helyes volt: az idegen csapatok jelenléte irritálta az irakiakat, és a városokon kívüli támaszpontokon kevésbé voltak a köztudatban. De a szervezés alatt álló iraki biztonsági erők nem tudtak megbirkózni a gyorsan terjedő felkeléssel. A helyzet akkor kezdett megfordulni, amikor a koalíciós erők visszatértek a városokba, járőr-bázisok hálózatait építették ki és *kordon* és *kutatás* műveletekkel és folyamatos járőrtevékenységgel megteremtették a helyi biztonságot, majd fokozatosan átadták a felelősséget a helyi erőknek.

A körülményektől függően egy rendőrőrs vagy járőrbázis lehet afféle közösségi központ, ahova (majdnem) mindenkinek szabad bejárása van, de lehet a szigorú, könyörtelen, mindent követelő és semmit nem adó hatalom jelképe is. Az előbbiek a ritkábbak, és inkább a stabil nyugati világ (elsősorban az amerikai „farmbelt”) kisvárosaira jellemzőek. Óriási előnyük, hogy a rendőrőrsre bekukkantó helyi polgárok értékes információkkal látják el az állományt. Felkelés elleni műveletek során létrehozott bázisok inkább robbanás-biztos betonfallal, borotvás dróttal, térfigyelő kamerákkal és őrtornyokkal körülvett erődök, 1-2 szakasz vagy egy század helyőrséggel.³⁴ Legfontosabb szerepük, hogy biztos támpontot és pihenőhelyet adjanak az állami hatalom és a biztonsági erők állandó jelenlétét jelképező járőröknek (ez esetben fontos másodlagos szerepük a felderítés), de alkalmasak az alapvető kormányzati szolgáltatások, a kritikus infrastruktúra és a kritikus közlekedési útvonalak védelmére is.

Egy járőrbázis létesítése során a legfontosabb szempont a helyszín – nemcsak harcászati és logisztikai, de telekkönyvi értelemben is. Ha a műveletek célja a lakosság bizalmának és támogatásának megnyerése, akkor nem lehet előzetes tájékozódás nélkül elfoglalni a legkönnyebben védhető épületeket, vagy tábort ütni a legjobb megfigyelést nyújtó dombtetőn. Lehet, hogy az épületet iskolának használják; lehet, hogy a domb egy farm legtermékenyebb területe.³⁵ Ha a tájékozódásnak nyelvi vagy egyéb akadályai vannak, a helyszín kiválasztásában a helyi hatóságok vagy a helyi társadalmi vezetők szolgálhatnak tanáccsal.

Az ellenség által uralt körzetekben a korábbi felderítő műveletek során kiválasztott épületek váratlan elfoglalása és gyors megerősítése a körzet visszafoglalásának első lépése. A bázisok váratlan, semmiből történő megteremtése új, fenyegető helyzetet teremt a helyi felkelők számára. A bázisok helyőrsége

---

³³ Előretolt Műveleti Támaszpont (Forward Operating Base – FOB)

³⁴ E bázisok mai neve harci előőrs (Combat Outpost – COP); korábban hasonló erődök neve „blockhouse” (kb. kiserőd) volt.

³⁵ Még ha nem is így van, azonnal így lesz (különösen a Közel-Keleten), mihelyt egy alakulat beköltözik: a romos épületet, amelynek évek óta felé sem néztek, éppen most akarták fontos közösségi vagy magáncélokra felújítani. A domb, amit évek óta nem műveltek a farm legértékesebb része, enélkül a farmer nem tudja eltartani a családját.

folyamatos járőrtevékenységgel és folyamatos támadások elhárításával tudja fokozatosan megteremteni a helyi biztonságot.

A járőrbázisok működtetése során ügyelni kell, hogy ne alakuljon ki a helyőrségben afféle erődmentalitás (az erődben biztonságban vagyunk – ne lépünk ki a szögesdróton kívülre, és akkor nem eshet bántódásunk; ha mégis ki kell lépünk, tegyük azt a lehető legnagyobb erővel, hogy támadás ne érjen; ha támadás ér, válaszoljunk rá mindent elsöprő, mindent pusztító erővel). E mentalitás oda vezethet, hogy a felkelők és a helyőrség között hallgatólagos egyetértés alakul ki: a járőrök csak meghatározott időben indulnak, és elkerülnek bizonyos körzeteket; a felkelők elkerülik a járőrök szokásos útvonalait, a helyi lakosság pedig immár két malomkő között őrlődik.

A fontos létesítmények és épületek őrzése közel olyan emberigényes feladat, mint a járőrtevékenység. Mivel az őrszemélyzettől elvárt felkészültség színvonala messze elmarad az aktív harctevékenységet folytató katonákétól, a feladatra helyben toborzott milícia is alkalmas lehet, feltéve, hogy meg tudunk birkózni a megbízhatóság kérdésével.

Minden felkelés elleni műveletben kiemelkedő (véleményünk szerint túlzott) szerep jut az ellenőrző pontoknak. Állandó ellenőrző pontok csak akkor érnek valamit, ha megkerülhetetlenek (például határátkelő helyek), vagy egy lezárt körzetbe vezető egyetlen útvonalat ellenőriznek (például 2003–2004-ben a bagdadi nemzetközi repülőtér amerikai támaszpontok gyűrűje vette körül; Checkpoint One volt az egyetlen lehetőség a gyűrűn belülre kerülni). Az ilyen esetek ritkák: a valóság az, hogy az állandó ellenőrző pontok jókora létszámot kötnek le és kiváló célpontot nyújtanak, viszont egy kis helyismerettel többnyire megkerülhetőek. Ha egyszer már felállításra kerültek, az állandó ellenőrző pontokat nehéz lehet megszüntetni: látványuk megnyugtatja a politikai elitet (és esetleg a lakosságot), hogy hatékony intézkedések történnek a biztonság fenntartására.

Sokkal hatékonyabbak az ideiglenes, mozgó ellenőrző pontok, melyeket járművekkel és könnyen mozgatható eszközökkel és akadályokkal váratlanul, néhány perc alatt föl lehet állítani, majd 1-2 óra működés után át lehet telepíteni más helyszínre. Járműellenőrző pontok célja elsősorban fegyverek és egyéb eszközök lefoglalása és körözött személyek elfogása. Gyalogos ellenőrző pontok célja inkább az információgyűjtés.

Mind az állandó, mind az ideiglenes ellenőrző pontok jó információforrások lehetnek, és lehetőséget adnak a hírszerző tiszteknek, hogy ügynökeikkel feltűnés nélkül tartsák a személyes kapcsolatot. Akár állandó, akár mozgó ellenőrző pontokat üzemeltetünk, érdemes szem előtt tartani a 2. táblázatban összefoglalt szempontokat.

A biztonság megteremtését és fenntartását szolgálják a *kordon és kutatás* műveletek,³⁶ melyek során körözés alatt álló személyeket, hírszerzés számára fontos információkat tartalmazó dokumentumokat és tiltott eszközöket (fegyvert, robbanóanyagot, kábítószer) keresnek. E műveletek sosem lesznek népszerűek, és könnyen a biztonsági erők ellen hangolhatják az érintett lakosságot: idegen emberek (még ha ideiglenesen is) váratlanul korlátozzák nem harcoló polgárok

³⁶ BONN, Keith E és BAKER, Anthony E.: Guide to Military Operations Other Than War – Tactics, Techniques, & Procedures for Stability & Support Operations Domestic & International. Mechanicsburg PA, Stackpole Books, 2000. ISBN 0-8117-2939-7, pp 126-133 és Tactics in Counterinsurgency, FM 3-24.7. Washington DC, Department of the Army, 2009.

mozgásszabadságát, felforgatják tulajdonukat, kotorásznak irataik, fehérneműjük és konyhaedényeik között, elválasztanak egymástól családtagokat, zavarják a családi békét. A legjobb, amire számítani lehet, hogy a lakosság eltűri a dolgot, de csak akkor, ha a végrehajtó alakulat betartja az érintkezési szabályokat, határozott, de korrekt magatartást tanúsít, fegyelmezett, és tisztában van a helyi kulturális tényezőkkel (például muszlim házába nem lépünk bakancsban).

A *kordon* és *kutatás* műveletek mégis nélkülözhetetlenek lehetnek. Nagyon gyakran ez egy-egy kijelölt körzet biztosításának első és nélkülözhetetlen lépése, melynek során a biztonsági erők próbálják a veszélyt jelentő személyeket eltávolítani a körzetből, a fegyvereket begyűjteni, és a körzetben működő felkelő szervezetről információkat szerezni. A helyszíntől és a körülményektől függően a műveletet akár több alkalommal is meg kell ismételni: az első művelet során csak a legügyetlenebb, elővigyázatlan felkelők kerülnek kézre.

2. táblázat
Ellenőrzőpont üzemeltetése során betartandó rendszabályok

nők kihallgatása során legyen egy nő jelen, nőket csak nők motozzanak;
a megállított személyeket egyenként, mások jelenléte nélkül kell kihallgatni;
mindenki ugyanolyan hosszú ideig legyen a kihallgatáson, akár szolgáltató információkat, akár nem;
legyen egy eljárás a sok információval rendelkező személyek máshol, máskor, titokban történő kihallgatására;
a kihallgatásról készüljön videofelvétel, amivel elejét lehet venni a rossz bánásmóddal történő vádaskodásnak;
mindenkinek ajánljunk föl kávét, teát, cigarettát, üdítőt a helyzetnek megfelelően;
kérjük bocsánatot a kellemetlenségért és magyarázzuk el, miért van szükség a kihallgatásra, motozásra;
legyen egy felügyelt, megfigyelt és támadástól védett tér, ahol a kihallgatásra várakozók leülhetnek;
legyen szigorú biztonság, de a személyzet ne kezelje fegyvereit fenyegető módon;
ne próbáljunk túl nagy területet lefedni, és ne maradjunk túl hosszú ideig egy helyen
alkalmazzunk jól képzett kihallgatókat;
ne használjuk föl azonnal a kapott információt, mert azzal veszélybe hozhatjuk információt szolgáltató személyt, és elvágjuk a további együttműködés lehetőségét.

Mint minden más katonai művelet, egy *kordon* és *kutatás* is a célterület felderítésével kezdődik (terület mérete; kerület hossza; bevezető/kivezető útvonalak, földalatti csatorna- és pincerendszerek; terep jellege; jelzőrendszerek és megfigyelők; épületek mérete, típusa). A legjobb hozzáférhető információk alapján kell kijelölni a feladatokat, meghatározni kordon vonalát és hozzárendelni a szükséges erőket, felosztani területet és kijelölni a kutatást végző erőket és a

gyorsreagálású tartalék erőt. A tervezés során gondolni kell a megszerzett információk alapján végrehajtandó azonnali műveletekre is.

A művelet „kordon” része olyan feladat, amelyben sem a csapatok pozitív hozzáállásával, lelkesedésével, kezdeményező készségével, sem az eszközök számának növelésével, sem az idő meghosszabbításával nem nagyon lehet kiváltani a szükséges létszámot: a kordon gyors, meglepetésszerű felállításához és fenntartásához, az ellenőrző pontok működtetéséhez, az átszivárgási kísérletek megakadályozásához előerő kell, általában igen nagy számban. Akár három-négy lövészsádra is szükség lehet egy 1 km²-nyi lakókörzet körülzárásához, és ha a társadalmi környezet ellenséges, szüksége van a kordon – külső kordonnal történő – biztosítására is.

A körülményektől függően a művelet „kutatás” része történhet udvarias kopogással, és engedélykéréssel, de kezdődhet figyelmeztetés nélkül, a bejárati ajtó betörésével is. Ez esetben a kutató csoporté a kezdeményezés, és nagyobb a valószínűsége, hogy sikerül körözés alatti személyeket őrizetbe venni, tiltott anyagokat lefoglalni. Ellene szól viszont, hogy a váratlan helyzetben a harciasabb polgárok (és a biztonsági erők elől rejtőzködő személyek) az ajtó betörésére azonnal fegyverrel válaszolhatnak. Ellene szól az is, hogy a csapatok agresszív, ellentmondást nem tűrő magatartása és az elkerülhetetlen károk a biztonsági erők ellen hangolják a lakosságot – nem csak a károsultakat, de azokat is, akikkel ugyanez megtörténhet holnap, egy hét, vagy egy hónap múlva.

Aktív harctevékenység

A biztonsági erők számára aszimmetrikus konfliktusokban a legnagyobb probléma a nem állami hadviselő harcosait megkülönböztetni a civil lakosságtól, amelynek soraiban rejtőzik. E probléma sokszorosán jelentkezik a városi környezetben, ahol a civilek nagy létszáma és állandó mozgása a jellemző állapot. A nem állami hadviselő ezt a körülményt sikerrel fordítja saját hasznára: egyes felkelő mozgalmak a polgári lakosságot terepadottságként kezelik és fedezéknek használják; a civilek között rejtőznek, a biztonsági erők elleni támadásaikat a civilek közül indítják, majd eltűnnek; a biztonsági erők válaszcsapása általában a civileket sújtja.

A hadviselés általánosan elfogadott szabályai nem kötelezik ugyan a biztonsági erőket, hogy leállítsanak egy műveletet, mihelyt a gerillák élő pajzsnak maguk elé rántanak néhány civilt,³⁷ de a civil áldozatok (attól függetlenül, hogy halálukban vagy sebesülésükben mekkora szerepet játszott a gerillák magatartása) kiváló propaganda nyersanyag a nem állami hadviselő számára. A biztonsági erők sikere szempontjából tehát életbevágóan fontos, hogy amennyire csak lehet, kerüljék a járulékos

³⁷

A hadviselés szabályai azt a nézetet tükrözik, hogy a katonák tudnak vigyázni magukra, ezért (minimális korlátozással) bárhol, bármikor figyelmeztetés nélkül támadhatóak. Ezzel szemben a foglyok, sebesültek, civilek (különösen az öregek, nők, gyerekek) nem tudnak védekezni, ezért nem is lehetnek támadás célpontjai. A civil lakosság és civil infrastruktúra elleni támadások tilalma nem jelenti azt, hogy civilek jelenléte egy katonai célpont területén automatikusan megtiltja a támadást, vagy azt, hogy civil körzetekbe telepített katonai eszközök automatikusan védelmet élveznek. A döntés alapja az arányosság elve: a várható civil veszteségnek arányban kell állniuk az akcióból várható katonai előnyökkel. Ez azért van így, hogy a hadviselők ne alkalmazzassák az „élő pajzs” eljárást (ezt az izraeli Védőpajzs hadműveletet követő ENSZ-főtitkári jelentés is megerősítette, mikor elmarasztalta a palesztinokat a civil körzetekbe telepített fegyvereik és alakulataik miatt. (Report of the Secretary-General prepared pursuant to General Assembly resolution ES-10/10. 2002.06.30. <http://daccess-ods.un.org/TMP/6385200.02365112.html> [letöltve 2011. 05. 15].)

veszteségeket, és ha mégis megtörténik a baj, kezelni tudják a negatív következményeket.

A járulékos veszteségek kezelésére több eszköz is rendelkezésre áll. Az első és legfontosabb intézkedés: átgondolni és a körülményekhez igazítani a csapatok harceljárásait és fegyverzetét. A hagyományos eszközökkel, állami hadviselő fegyveres erők ellen vívott harcban döntő fontosságú a nagy tűzerő, a lehető legrövidebb idő alatt okozott nagy pusztítás. Városharcok során indokolt eljárás minden mozgásra löni, ellenséges tűzfészket tűzérséggel felszámolni, egy helyiség megtisztítását egy kézigránát bedobásával kezdeni. Felkelés elleni műveletekben ezek az eljárások nem alkalmazhatóak, mert túl nagy a kockázat, hogy az áldozatok között sok lesz a civil, elsősorban a társadalom leggyengébb és legvédtelenebb tagjai, nők, gyerekek, öreg emberek. Felkelés elleni műveletekben a tűzerőt sokkal pontosabban kell koncentrálni: minőségi erőszakra van szükség, nem mennyiségire.

A katonai harceljárások helyettesítése rendőri eljárásokkal nem ad kielégítő megoldást: A rendőri eljárásokban a tűzerő túl kicsi, a jogi korlátok túl szűkek ahhoz, hogy egy felkelés elfojtása során széles körben alkalmazhatóak legyenek. A katonai és rendőri eljárások között valahol félúton a hibrid, többé-kevésbé csendőri eljárások tűnnek ideálisnak. A városi felkelés elfojtásában akkor is nagyon fontos szerep jut a rendőrségnek, ha egyébként a fegyveres erők (jellemzően a szárazföldi erők) kezében van az irányítás. Rendőrök és katonák közösen hajtanak végre járőr feladatot, közösen működtetnek ellenőrző pontokat, közösen hajtanak végre rajtaütéseket. Ezek nagyon alapos előzetes egyeztetést, közös felkészítést és gyakorlást, közösen kidolgozott eljárásokat és közös szóhasználatot³⁸ követelnek.

Célszerű bevonni a katonai alakulatok nehézfegyvereit, elsősorban a megosztott irányítású eszközöket, és meg kell fontolni a páncéltörő rakéták és nehézgéppuskák számának csökkentését is. Utóbbiakra a felkelés elleni műveletek során is szükség lehet, de valószínűleg sokkal kisebb mennyiségben, mint egy hagyományos konfliktus során. A katonai alakulatoknál rendszeresített kézfegyverek lőtávolsága és átütő ereje túl nagy a városi környezetben. Ha a körülmények engedik, meg kell fontolni a karabélyok nagy részét géppisztolyokra cserélni. Függetlenül attól, hogy e javaslatot megfogadják-e az érintettek, magas színvonalra kell fejleszteni a csapatok lövészeteti készségét és sorozatlövés helyett a célzott, egyes lövéseket kell hangsúlyozni.

A harcérintkezési szabályokat úgy kell megszabni, hogy azok ne akadályozzák az állomány önvédelmi lehetőségeit, mégis szigorú korlátok közé szorítsák a fegyverhasználatot. Ez csak akkor lehetséges, ha az állomány képes apró jelek alapján különbséget tenni a felkelők és a civilek között. Ez különösen expedíciós műveletek során, idegen kulturális környezetben nehéz feladat. Ilyenkor mások a nem verbális jelzések, egyes ingerekre mások a válaszok. Sok esetben egészen váratlanul bővül a hadviselők kategóriája is: a tegnap még barátságos gyerekek holnap egy robbanóanyaggal megrakott gépkocsinak nyitnak utat. De bármilyen nehéz a feladat, meg kell találni a módját, mert az alternatíva civil áldozatok nagy

---

³⁸ Örökzöld (és talán nem is igaz) történet, hogy az Egyesül Államok egyik államában hosszan tartó utcai zavargások során a kormányzó mozgósította a Nemzeti Gárdát. Mikor egy közös rendőr-nemzetőr járőr fölfigyelt egy gyanús épületre, a rendőrök csak annyit kiáltottak a nemzetőröknek, hogy „Fedeztetek, behatolunk!” A nemzetőrök azonnal tüzet nyitottak valamennyi látható ablakra, mert nekik a „fedezni” egészen mást jelentett, mint a rendőröknek.

száma – ami igazolja a felkelők propagandáját, és a felkelők oldalára állíthatja a civil lakosságot.

A harctevékenység jó kezdeti lépése a folyamatos járőrözés. Ez azonban messze nem elég, mert gyakorlatilag átengedi a kezdeményezést felkelőknek. A felkelők erőit csak akkor lehet regenerációs (toborzó, indoktrinációs és kiképzési) képességüket meghaladó ütemben felszámolni, ha a biztonsági erők folyamatosan hajtanak végre támadó jellegű műveleteket (lesállításokat, rajtaütéseket, vállalkozásokat). Ezek megbízható felderítői információk alapján történő, nagyon gondos előkészítése és a végrehajtás előtt a feladatok többszöri gyakorlása városi környezetben sokkal fontosabb, mint a ritkán lakott, vidéki környezetben.

Városi gerillaharcokban a biztonsági erők gyalogos és gépkocsizó járőrei jól le tudják fedni az utcákat és tereket. Ha nem is tudnak mindenütt állandóan jelen lenni, kiszámíthatatlan és állandóan változó útvonalaik kockázatosá teszik a gerillák számára a közlekedést az utcákon. De a város „háromdimenziós harctér”: a gerillák magasan az utca szintje fölött, vagy az alatt mozogva elkerülhetik a biztonsági erőket. Két alternatíva között választhatnak: a padlástereken és tetőkön át a magasban, vagy alagutak fúrásával, a pincék közötti válaszfalak áttörésével és a csatornarendszeren át a föld alatt közlekedhetnek.

A biztonsági erők feladata: elválni ezeket az alternatív útvonalakat. Az uraló magaslatok megszállása már az ókori görög hadseregek számára is harcászati alapelv volt. Egy város – különösen a magas épületekkel sűrűn beépített belvárosi, üzleti körzetekben és a lakótelepeken – számtalan uraló magaslattal szolgál. A biztonsági erőknek ellenőrzésük alatt kell tartani a legmagasabbakat, ahonnan a többi belátható. A biztonsági erők kezében van egy mozgó uraló magaslat: a helikopter. Ennek azonban három nagy hátránya van: hogy korlátozott számban áll rendelkezésre, csak rövid ideig tud a levegőben maradni, és – különösen a városi környezetben – könnyen sebezhető. Hőérzékelő, mozgásérzékelő és éjjellátó eszközökkel és nagyfelbontású TV kamerákkal felszerelt, lehorgonyzott léggömbök átvehetik a helikopterek megfigyelési feladatát (és gyakorlatilag sebezhetetlenek), de a csapásmérő és csapatszállító feladat még mindig a helikopterekre hárul. Nehezebb feladat a föld alatt, a csatornarendszerben és a pincéken át történő közlekedés elvágása. Térfigyelő kamerák, mozgásérzékelők, föld alatti járőrök és egyéb felderítő eljárások és a csatornarendszer könnyefakasztó gázzal történő feltöltése jó kezdeti lépések a földalatti terep dominálására.

Fokozottan kell ügyelni az állomány fegyelmére, erkölcsi tartására, és lélektani egyensúlyára. A műveletek decentralizált természetéből adódik, hogy ebben különösen nagy szerep jut a tiszthelyettesi állománynak – és a körülményektől (elsősorban a harcok intenzitásától és az ellenség természetétől) függően indokolt lehet pszichológusok alkalmazása minden alakulatban.

Sajnálatos, de megkerülhetetlen tény, hogy a felkelésellenes műveletek kudarcai és keserű csalódásai gyakran oda vezetnek, hogy a biztonsági erők egyes tagjai – de esetenként alegységek is – saját kezükbe veszik az igazságszolgáltatást (az elfogott felkelők sorra „öngyilkosságot” követnek el, „balesetet” szenvednek, vagy „menekülés közben” lelövik őket; titokzatos halál-brigádok kezdenek működni), vagy ami még rosszabb, a civileken töltik ki dühüket. Az ilyen incidensek, még ha pillanatnyi elégedettséget váltanak is ki vagy jelentős eseti sikerhez is vezetnek, nagyon gyorsan lerombolják a biztonsági erők erkölcsi tartását; ha nyilvánosságra kerülnek, rendkívül súlyos kárt tudnak okozni a kormánynak és a biztonsági erőknek,

és a felkelők oldalára hajtják a civileket. Ebből a szempontból annyi a különbség a városi környezetben, illetve a ritkán lakott vidékeken vívott felkelés elleni harcban, hogy a városi környezetben a fenyegetettség, a veszély, a kudarc és csalódás sokkal élénkebben érezhető, és minden sokkal inkább szem előtt van. Nagyobb tehát a kísértés – és nagyobb a valószínűsége, hogy a jogsértő magatartásra fény derül.

A felkelés elleni hadviselés jogi és törvényességi szabályai a városi felkelések esetében is érvényesek. A műveletek a civilek jelenlétében, focizó gyerekek és napi bevásárlásukat intéző háziasszonyok között, gyakran ellenséges hangulatú tömegben folynak. Tudomásul kell venni, hogy ilyen körülmények között a legfegyelmesebb állomány, a legjobb kiképzés és a leggondosabban megfogalmazott szabályok sem tudják teljesen kiküszöbölni a baleset és tévedés lehetőségét. Napokat, heteket, vagy akár hónapokat lehet eltölteni a szabályok megfogalmazásával, de a járőr parancsnokának legfeljebb 1–2 másodperc áll rendelkezésére, hogy felismerje a helyzetet, emlékezzen a szabályokra, döntsön életről és halálról, és kiadja a szükséges utasítást – amit aztán megint napokon, heteken vagy akár hónapokon át lehet elemezni egy bűnvádi eljárás során.

A biztonsági erők tevékenységének jogi biztosítását és pozitív jogi védelmét nem szabad tehát elhanyagolni. A fegyverhasználat körülményeit – különösen, ha az sérüléssel vagy halálesettel jár – talán indokolt dokumentálni és egyes esetekben kivizsgálni. Bizonyíthatóan aljas szándékú visszaéléseket nyilván indokolt súlyos büntetéssel sújtani – de nem a nemzetközi lincshangulat nyomására, hanem egy szabályos jogi eljárás végén, ha már a bebizonyosodott, hogy valóban szándékos jogsértés történt.

Városigazgatás, közigazgatás, fejlesztés, újjáépítés

Ezek egyértelműen nem katonai, és jórészt nem is rendészeti feladatok, felkelés elleni hadműveletekben mégis nagyon gyakran a biztonsági erők helyi alakulataira hárulnak. Működő közigazgatás, megbízható közszolgáltatások, átlátható és valóban igazságot szolgáltató igazságszolgáltatás, az újjáépítés és fejlesztés a kormány oldalára állíthatja a népet. Ezzel a felkelők is tisztában vannak, és igyekeznek is megakadályozni az ilyen jellegű tevékenységet: fenyegetik mind a tevékenységet végzőket, mind azokat a polgárokat, akik annak eredményét élvezni akarják. Így aztán sok esetben a biztonsági erőkön kívül egyszerűen nincs más intézmény, hivatal, hatóság, vagy személy a helyszínen amely (aki) vállalná a veszélyt.

Amíg a biztonsági helyzet nem stabilizálódik annyira, hogy a nem katonai és nem rendészeti feladatokat a helyi vagy központi hatóságok el tudják látni, addig is működtetni kell a közműveket, meg kell nyitni az iskolákat és a gyerekeket iskolába kell járatni, a szemetet valahogy össze kell gyűjteni. Ezek nehezen megoldható feladatoknak bizonyulhatnak, ha a kritikus infrastruktúra (akár évtizedes elhanyagoltság, akár a harctevékenységek, akár a gerillák szabotázs-tevékenysége következtében) nem úgy működik, mint a felkelés kirobbanása előtt. A modern városi infrastruktúra különösen érzékeny, hiszen komplex, egymásra épülő, egymástól függő, egymáshoz szorosan kapcsolódó rendszerekből áll. Ha ezek egyike megsérül vagy kiesik, az dominó-hatást indíthat el a többi rendszerben, és a városi infrastruktúra és közszolgáltatások bénulásához vezethet. A rendszert lekapcsolni könnyű, újraindítása viszont komplex feladat.

Bármennyire szokatlan és komplex is katonák számára a helyi közigazgatás megszervezése, minél előbb hozzá kell fogni. A normális kerékvágásba visszatérő

élet (minden reggel mennek a gyerekek az iskolába, van víz, működik a klinika) a biztonsági erők sikerét bizonyítja. Az alternatíva (ti. a civileknek nyújtott szolgáltatásokkal várni, amíg a vitatott területről ki nem űzik a felkelőket) jó esetben késlelteti, rosszabb esetben megakadályozza a kormányerők sikerét.³⁹

Az első lépés – mint minden katonai műveletben – informálódni a valós helyzetről. Mi a szolgáltatások fontossági sorrendje és minimálisan elfogadható szintje? Mikor nélkülözhetetlen egy szolgáltatás, és mikor csak bosszantó, ha nincs? Mi működik, mi nem? Mi kell a nem működő rendszerek újraindításához? Ebből mi áll rendelkezésre az alakulat felelősségi területén? Mi hogyan kapcsolódik mihez az alakulat felelősségi területén belül, és a felelősségi területen kívüli más rendszerekhez? Vannak-e a felelősségi területen bevonható szakemberek, és ha igen, hol? Kik a helyi döntéshozók, véleményformálók, irányítók, erős emberek? És ezer más kérdés. A szükséges információkat a helyi lakossággal kapcsolatot kereső gyalogos járőrök tudják leggyorsabban megszerezni. Egyben informálódni kell a saját erőforrásokról is. Vannak-e az alakulatban, vagy a magasabb parancsnokságon bevonható szakemberek? Milyen támogatásra és milyen anyagi erőforrásokra lehet számítani a magasabb parancsnokságtól?

Az információgyűjtéssel egy időben át kell szervezni az alakulatot, elsősorban a törzseket. A felkelés elleni műveletekben nincs nagy szükség például tűzérési céltervező és vegyvédelmi részlegekre. Állományuknak más feladatokat lehet adni – meg lehet erősíteni velük például az információs műveleti vagy a CIMIC-részleget. A végeredmény egy állig felfegyverzett, ideiglenes városi (kerületi) önkormányzat.

A begyűjtött információk alapján összeáll egy feladatlista, amelyhez meg kell találni az erőforrásokat – elsősorban a felelősségi területen fellelhető, helyi emberi és anyagi erőforrásokat: a normális élet megteremtésébe mindjárt az első naptól be kell vonni a lehető legtöbb helyi polgárt, elsősorban a tekintélyt élvező vezetőket, hogy az új (remélhetőleg jobb) helyzetet sajátjuknak, saját döntéseik és saját munkájuk eredményének érezzék. Időnként (különösen kezdetben) nyilván elkerülhetetlen lesz néhány teherautót vagy egy-két szakaszt kirendelni civil projektekhez. Minél ritkábban fordul ez elő, annál jobb: egyrészt az eszközöket és az állományt eléggé leköti a biztonság megteremtése és fenntartása, másrészt el kell kerülni, hogy a helyi lakosság részéről kialakuljon egy függőség a biztonsági erőktől.

A normális kerékvágásba visszatérő élet egyik fontos eleme a gazdasági fejlődés: a helyi munkaerőnek munkalehetőséget, az üzletembereknek profit-lehetőséget kell adni. A romeltakarítást, a megrongált épületek kijavítását, az infrastruktúra helyreállítását akkor is jobb a helyi munkáskezre bízni, ha nem nagyon értenek hozzá – egyrészt gyorsan beletanulnak, másrészt pénzt keresnek, amivel saját életüket is vissza tudják terelni a normális kerékvágásba. A járőrbázisokat jobb a helyi piacról ellátni – bár egészségi és biztonsági kockázattal jár – mint a napi ellátmányt egy logisztikai bázisról szállítani: ez azonnal növeli 50-100 nagytű emberrel a napi vásárlók számát.

E „civil” műveletek célja: minél előbb olyan körülményeket teremteni, amelyek lehetővé teszik a feladatok átadását a civil közigazgatásnak.

Információs műveletek

---

³⁹ GOMPERT, David C. – KELLY Terrence K. – LAWSON, Brooke Stearns – PARKER, Michelle – COLLOTON, Kimberly: Reconstruction Under Fire – Unifying Civil and Military Counterinsurgency. Santa Monica CA, RAND Corporation, 2009. p. xiii.

Egy aszimmetrikus konfliktus sokkal inkább erőszakos színház, semmint háború. A színpadon a résztvevők a társadalom és a nemzetközi közösség támogatásáért játszanak, és a siker érdekében igyekeznek manipulálni az információs környezetet. Ez hatványozottan igaz a városi környezetben vívott aszimmetrikus konfliktusra: a műveletek a civilek jelenlétében, a civilek között, a civilek mindent látó szemei előtt folynak; a műveleti környezet tele van potenciális katasztrófa helyzetekkel, amit az ellenfél nagyon ügyesen ki tud használni. Ezért hatványozottan fontos, hogy az információs műveleti irányvonalat szorosan integráljuk a többi irányvonallal, a műveletek tervezése során fontoljuk meg az információs környezetre gyakorolt hatásukat, és minden műveletnek legyen egy információs összetevője.

„Megelőző csapás” jellegű információs műveletekkel és „információs válságtervek” kidolgozásával ki lehet fogni szelet az ellenfél vitorláiból, de minimum csökkenteni lehet propagandája negatív következményeit. A felkelők terrorista eljárásainak demoralizáló hatását semlegesíteni – vagy legalább mérsékelni – lehet a társadalom pszichológiai állóképességének megerősítésével, elsősorban a valós és hiteles információk közlésével.⁴⁰ Ebbe a kategóriába tartozik a polgári lakosság tájékoztatása a biztonsági erők műveleteinek céljairól, műveleteik sikeréről (és kudarcairól), valamint a közvetlen veszélyekről (például várható terroristatámadásról) és a túlélés érdekében tanúsítandó magatartásról. Ide tartozik a kormány hosszú távú céljainak ismertetése is (közbiztonság, közszolgáltatások, gazdasági fejlesztés stb.) – mind olyan témák, amelyek a helyi lakosságnak fontosak.

A siker egyik feltétele az üzenet és az események közötti nagyon szoros összefüggés. A Bagdadi Biztonsági Terv (Iraq Security Plan – Fardh Al-Qanoon, 2007. február–november) során a Thawra negyed (Sadr City) lakói egyik nap olvashattak és hallhattak a helyi al Qaeda vezetők és harcosok kegyetlenségéről, az iszlámmal összeegyeztethetetlen magatartásukról, az iraki civil lakosság ellen elkövetett bűneikről. Másnap olvashatták a köröző plakátokat és szórólapokat. Néhány nappal később láthatták, amint a körözött személyek elesnek a biztonsági erőkkel vívott harcban, vagy bilincsben viszik őket vizsgálati fogságba.

Ellenpélda a kormány pozitív céljait és a biztonsági erők és a nép közötti szerves kapcsolatokat hangsúlyozó, jól kidolgozott, jól finanszírozott, jól végrehajtott információs kampány, melyet zátonyra futtat a hatalmával visszaélő katona, aki házkutatás során szükségtelenül erőszakosan lép fel, kárt okoz vagy lop. A polgár automatikusan összehasonlítja a hallottakat saját konkrét tapasztalataival. Ha azt látja, hogy a kormány hatalmát a helyszínen fegyverrel képviselő emberek, akikkel nap, mint nap találkozik, és akiknek a törvény és a jog érvényre juttatása lenne az egyik legfontosabb feladatuk, maguk is jogsértő magatartást tanúsítanak, elveszti bizalmát nemcsak a biztonsági erőkben, de a valószínűleg a kormányban is.

Tanulságok, ajánlások, javaslatok

---

⁴⁰ Boaz Ganor (izraeli terrorizmus szakértő) a különböző korosztályokhoz igazított iskolai oktatási programokat javasol, melynek során a diákok megtanulják, hogy a terrorizmus világuk része és tudomásul kell venni létezését; megismerik a terrorista szervezetek stratégiáját, motivációjukat, céljaikat. A fenyegetés ismerete csökkenti a félelmet és megghiúsítja a terroristák fő célját, a félelemkeltést, a civilek biztonságérzetének aláaknázását. (GANOR, Boaz: A New Strategy Against the New Terror. Herzliya, International Institute for Counter-Terrorism, 1998.04.25. <http://www.ict.org.il/articles/articledet.cfm?articleid=4> [letöltve 2006. 10. 30.]])

A magyar fegyveres erők nemzetközi expedíciós műveletekben eddig egy-két specialistával vagy kis létszámú alegységekkel vettek részt; a magyar kontingensek részfeladatokat láttak el és egy nemzetközi doktrína mentén tevékenykedtek – ha doktrína szóba került egyáltalán. De a honvédség távlati tervei között szerepel nagyobb egységek expedíciós célra történő felajánlása, és egy zászlóalj harccsoport vagy dandár már önálló feladatot és saját felelősségi területet kap. A hadviselésben és a demográfiában mutatkozó trendek alapján e feladat valószínűleg egy aszimmetrikus konfliktus része lesz, sűrűn beépített, sűrűn lakott városi környezetben.

Vitathatatlan, hogy Magyarországon egy aszimmetrikus konfliktus kevésbé valószínű, mint Nyugat-Európában, Oroszországban vagy a Balkánon. Az sem kizárt, hogy az aszimmetrikus konfliktus fenyegetése csak fenyegetés marad és fokozatosan elhalványul szerte Európában. De felelőtlenség arra számítani, hogy ez biztosan így is lesz. A biztonsági erők egyik alapfeladata: elemezni a valószínűsíthető jövőbeni fenyegetéseket és felkészülni kezelésükre. Egy aszimmetrikus kihívás kezelésére most kell megtenni az előkészületeket, amikor még van idő és lehetőség tervek kidolgozására, erőforrások kijelölésére, erők felkészítésére.

A doktrína kidolgozása és a jogszabályi környezet az a két terület, ahol a legsürgetőbb az előkészítő munka: doktrína kidolgozása és a modellezés nem történhet a jogi korlátok figyelembevétele nélkül; a jogszabály módosítási javaslatokat a doktrína alapján kell előkészíteni. Egyik terület sem követel jelentős anyagi erőforrásokat, megkövetelik viszont a gyakorlati tapasztalatok összegyűjtését és elemzését; megkövetelik gyakorlatok szervezését és eredményeik elemzését; megkövetelik jól felkészült szakemberek koncentrált gondolkodását és rendszeres eszmecseréjét, nemcsak a két szakterületen belül, de a szakterületek között is.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- BELL, Jeremy, *Urban Insurgencies: A Study of its Effectiveness and its Future*. Honolulu, 2008. Hawai'i Pacific University,
- BONN, Keith E és BAKER, Anthony E.: *Guide to Military Operations Other Than War – Tactics, Techniques, & Procedures for Stability & Support Operations Domestic & International*. Mechanicsburg PA, Stackpole Books, 2000. ISBN 0-8117-2939-7.
- CHIN, Warren: *Why Did It All Go Wrong? – Assessing British Counterinsurgency in Iraq*. *Strategic Studies Quarterly*, Montgomery AL, 2008/4, pp. 119–135.
- CILLIERS, J. K.: *Counter-Insurgency in Rhodesia*. Beckenham, Croom Helm Ltd, 1985. ISBN 0-7099-3412-2.
<http://www.iss.org.za/pubs/Books/rhodesia/complete.pdf> (letöltve 2011. 05. 15.)
- FALLACI, Oriana: *La rabbia e l'orgoglio*. Milano, RCS Libri SpA, 2002. ISBN 88-17-86983-X, és FALLACI, Oriana, *La forza della ragione*, New York NY, Rizzoli International Publications, Inc, 2004. ISBN 88-17-00296-8.
- GANOR, Boaz: *A New Strategy Against the New Terror*. Herzliya, International Institute for Counter-Terrorism, 1998. 04. 25.
<http://www.ict.org.il/articles/articledet.cfm?articleid=4> (letöltve 2006. 10. 30.)
- GOMPERT, David C. – KELLY Terrence K. – LAWSON, Brooke Stearns – PARKER, Michelle – COLLOTTON, Kimberly: *Reconstruction Under Fire – Unifying Civil and Military Counterinsurgency*. Santa Monica CA, RAND Corporation, 2009.

- HOFFMAN, Bruce: Inside Terrorism. New York NY, Columbia University Press, 2006. ISBN 0-231-12698-0.
- HORVÁTH Attila: Terrorfenyegetettség: célpontok, nagyvárosok közlekedés. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények. Budapest. 10. évf. 3. (tematikus) sz. Budapest, pp. 136–152.
- HORVÁTH Attila és ZÁGON Csaba: On the vulnerability and reliability of towns and cities. (In CSAPÓ T. és BALOGH A. [szerk.]: Development of the Settlement Network in the Central European Countries, , Berlin Springer Verlag. 2011.
- KÓSZEGVÁRI Tibor: Gerilla-hadviselés a városokban. Hadtudomány, 2009/1–2 pp. 63–71.
- KRULAK, Charles C.: The Strategic Corporal: Leadership in the Three-Block War. Marines Magazine, Quantico VA, 1999. január
- LEIKEN, Robert S.: Bearers of Global Jihad? Immigration and National Security after 9/11. Washington DC, The Nixon Center, 2004. <http://www.nixoncenter.org/> (letöltve 2010. 06. 01.)
- MARIGHELLA, Carlos: Problems and Principles of Strategy. (In MARIGHELLA, Carlos: For the Liberation of Brazil. 1971, Penguin books Ltd, Harmondsworth)
- MATTIS, James N. – HOFFMAN, Frank: Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars. Proceedings Magazine, Annapolis MD, 2005/11.
- NEWMAN, Oscar: Creating Defensible Space. Washington DC, U.S. Department of Housing and Urban Development, 1996.
- PIERRE, Hervé: Gathering of Human Intelligence in Counter-insurgency Warfare: the French Experience during the Battle of Algiers (January–October 1957). Quantico VA, Marine Corps University, 2009.
- QUINLIVAN, James T.: Force Requirements in Stability Operations. Parameters, Carlisle Barracks PA, 1995., tél, pp. 59–69.
<http://www.carlisle.army.mil/usawc/Parameters/1995/quinliv.htm>
(letöltve 2008. 02. 12.)
- TAW, Jennifer M. – HOFFMAN, Bruce: The Urbanization of Insurgency – The Potential Challenge to US Army Operations. Santa Monica CA, RAND Corporation, 1994.
- YE'OR, Bat: Eurabia – The Euro-Arab Axis. Teaneck NJ, Farleigh Dickinson University Press, 2004. ISBN 0-8386-4077-X.